

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет обліку та фінансів
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Пояснювальна записка

до кваліфікаційної роботи
на здобуття ступеня вищої освіти Магістр

на тему: «Банківське кредитування населення та напрямки його
удосконалення»

Виконав: здобувач вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
Фінанси, банківська справа та страхування
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа
та страхування
ступеня вищої освіти Магістр
групи 1
Обуховський І.О.
Керівник: Капаєва Л.М.
Рецензент: Кучерук В.Г.

Полтава - 2022 року

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1	6
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ	6
1.1. Необхідність та особливості банківського кредитування.....	6
1.2. Банківські кредити: ознаки, характеристика та класифікація	9
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ КРЕДИТУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ	14
2.1. Організаційне забезпечення кредитування та оцінка кредитних ризиків	14
2.2. Аналіз ефективності кредитування банком.....	21
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ	35
3.1. Мінімізація кредитних ризиків банківської установи.....	35
3.2. Удосконалення механізму банківського кредитування фізичних осіб ..	45
ВИСНОВКИ.....	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	58
ДОДАТКИ.....	

ВСТУП

Актуальність теми. Процес формування та розвитку банківського кредитування населення в Україні здійснюється в непростих економічних умовах. У сучасному економічному стані для посилення намічених позитивних фінансових тенденцій вкрай необхідним завданням виглядає пошук варіантів і перспективних технологій, які забезпечили б мінімізацію кредитних ризиків банківської установи. Включення широких категорій громадян в різні програми кредитування також мають стимулювати побудову довгострокових економічних стратегій і сприяти створенню в Україні середнього класу. Отже, розвиток банківського кредитування населення необхідно розглядати в сукупності з пошуком шляхів з підтримки економічного зростання в країні.

Окремі аспекти банківського кредитування населення та напрямів його удосконалення, їхньої еволюції та ролі в економіці досліджувало широке коло науковців, серед яких: Белозерцев В. С., Боденчук Л. Б., Ганус І. С., Гудзь О. Є., Іванілова О. С., Кручак Л. В., Ступницька Т. М., Хохлов М. П., Шкріба К. В. та інші. Разом з тим, залишаються невирішеними сучасні проблеми забезпечення ефективності банківського кредитування, в тому числі з метою підвищення добробуту населення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційна робота виконана в межах програми науково-дослідних робіт кафедри фінансів і кредиту за темою: „Удосконалення механізму фінансової діяльності підприємств, організацій і установ”.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування, аналіз ефективності та визначення перспектив банківського кредитування населення та напрямів його удосконалення.

Для досягнення мети охарактеризовано такі завдання:

- розкрити необхідність та особливості банківського кредитування;
- дослідити ознаки, характеристику та класифікацію банківських

кредитів;

- розкрити процедуру надання банківських кредитів фізичним особам;
- провести аналіз ефективності кредитування банком;
- обґрунтувати напрями мінімізація кредитних ризиків банківської установи;
- визначити шляхи підвищення довіри до кредитування банком та активізації користування кредитними послугами банків населенням.

Об’єктом дослідження є сукупність економічних відносин щодо тимчасового надання кредитних послуг банківськими установами та використання банківських кредитів населенням в Україні.

Предметом дослідження є сучасні особливості процесу банківського кредитування населення в Україні.

У роботі використано наукові методи дослідження, зокрема: системний, статистичний, історичний, порівняльний, наукової абстракції, індукції, дедукції, прогнозування, аналізу та синтезу.

Інформаційною базою дослідження є праці класиків економічної науки, провідних сучасних вітчизняних і зарубіжних вчених з проблем забезпечення банківського кредитування населення, нормативно-правові акти з питань організації управління капіталом банку та процесу надання кредитних послуг банківськими установами, офіційні матеріали та фінансова звітність АТ КБ «ПриватБанк»; довідкові та інформаційні видання.

Практична цінність одержаних результатів дослідження полягає в тому, що подані в роботі теоретичні положення, висновки і рекомендації доведені до рівня практичних пропозицій, які можуть бути використані для вдосконалення банківського кредитування населення в сучасних умовах.

Особистий внесок здобувача. Кваліфікаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням. Усі розробки та пропозиції, що містяться в роботі, належать особисто автору.

Апробація результатів дослідження.

Основні положення і результати, викладені в дипломній роботі,

обговорено і схвалено на засіданнях кафедр, під час роботи круглих столів, оприлюднено на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, зокрема на: IV Всеукраїнській конференції Актуальні питання сучасної економічної науки від 7 грудня 2021 р. Полтава, ПДАУ; тема: «Кредитування в цифрову епоху» (Секція 1. Теоретичне осмислення сучасних проблем економічного, соціального та політичного розвитку України); IX Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих вчених «Наукове забезпечення розвитку національної економіки: досягнення теорії та проблеми практики» від 10.11.2022 р.; тема: «Актуальні питання банківського кредитування населення в сучасних умовах».

Публікації.

У межах виконання кваліфікаційної роботи були здійсненні публікації на VIII Всеукраїнській конференції з тем: «Вплив організаційної структури банку на банківське кредитування», «Визначення ключових фінансово-правових засад банківського кредитування».

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ

1.1. Необхідність та особливості банківського кредитування

Банківське кредитування є основним джерелом фінансових ресурсів нефінансового сектора. При цьому, хоча банківський сектор – ключова ланка вітчизняної фінансової системи (понад 90% активів), проте він відіграє недостатньо активну роль як постачальник ресурсів для економіки. Нині масштаби українського банківського сектора значно нижчі, ніж у провідних країнах та її активи не досягають річного обсягу ВВП країни (88%) [55]. Разом проте внутрішні джерела фінансів, і, насамперед, вітчизняний банківський сектор набувають дедалі значнішу роль для нефінансової сфери та стають для економіки України вирішальними.

Однією із сучасних тенденцій розвитку банківського кредитування в Україні є збільшення обсягів банківського кредитування населення. У відповідності до циклічності розвитку кредитування в Україні умовно можна виділити 4 його етапи (рис. 1.1).

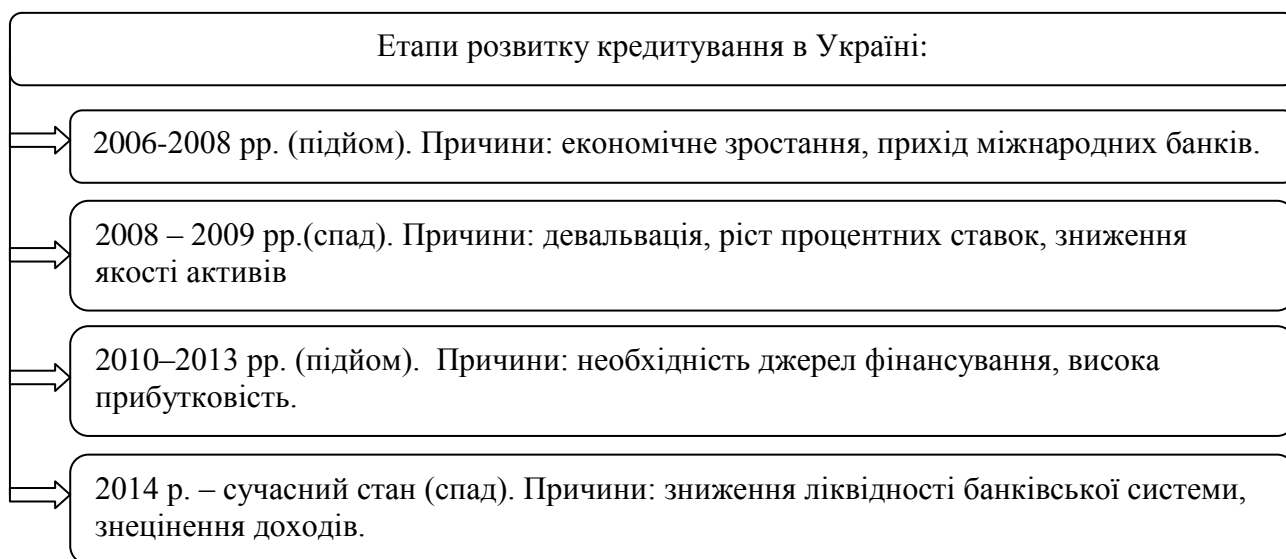

Рис. 1.1. Етапи розвитку кредитування в Україні [38, с. 54]

Розвитку кредитування сприяє комфортний економічний і політичний

клімат в країні, чітке дотримання законодавства та порядок в управлінні. Економічна стабільність сприяє зростанню довіри населення до кредитів. Чітка нормативна база захищає інтереси і позичальника, і кредитора від примусових і навмисних відхилень угоди від умов кредитного договору або форс-мажорних обставин. А недостатнє правове регулювання банківського кредитування є причиною виникаючих при кредитуванні проблем [35, с. 95].

В умовах сучасної України принциповим інституційним завданням є створення передумов для прискореного розвитку підприємницького сектора як основи динамічної стабільності економіки і суспільства. Це пов'язано, зокрема, з більш повною реалізацією стимулюючої функції банківського кредитування, їх активізацією і оптимізацією в даному секторі. Банківський механізм кредитування охоплює кредитну інфраструктуру, спрямовану на обслуговування населення та вітчизняних підприємств. Він має такі складові: суб'єкти кредитування, нормативно-правове забезпечення кредитування, механізм кредитування та його інформаційне забезпечення (рис. А.1 додатку А) [36, с. 94]. Варто відзначити, що більшість вчених до основних ознак банківського кредитування включають економічну самостійність кредитора та позичальника; добровільність та рівноправність сторін відносин; незмінність власника позичених коштів (яким залишається кредитор); їх вартісний характер. Проте у сучасній науковій літературі не завжди ставиться акцент на нееквівалентності відносин між кредитором та позичальником, застосування чого дозволить посилити увагу на наявності в механізмі їх реалізації чинника платності. Водночас ознаку рівноправності сторін банківського кредитування варто розширити її договірним характером, що набуває особливої актуальності в контексті захисту прав споживачів кредитних послуг [22, с. 123].

Рівень організації кредитної діяльності – важливий показник роботи банківської установи та якості його менеджменту. Результат кредитної діяльності банку визначає якість банківського кредитування. В економічній літературі серед авторів в даний час немає єдиного трактування банківського

кредитування. Частина авторів [39, с. 88] до банківського кредитування відносять всі фінансові активи разом з пасивами банку, інші [20, с. 48] співвідносять це поняття тільки з кредитними операціями банку, деякі автори [40] банківське кредитування визначають як класифікується за особливими критеріями сукупність елементів. Дослідимо основні наукові підходи до трактування сутності банківського кредитування з виділенням його ролі при здійсненні операцій з кредитування, місця у загальному обсягу операцій та місця у державній політики за допомогою табл. А.1 Додатку А за трьома підходами [19, с. 77]. Банківське кредитування – це специфічний об’єкт управління, що має певну структуру, відповідає вимогам банку та його цілям за прибутковістю, ступенем ліквідності, ризиком і напрямками кредитування.

Сутність банківського кредитування краще за все розглядати через функції, які воно виконує [28, с. 98]. Узагальнення літературних джерел за цією проблематикою довело, що деякі з них є похідними від загальновідомих функцій кредиту, а деякі – специфічними з огляду на специфіку банківського кредитування (табл. А.2 Додатку А) [35, с. 69].

Банківське кредитування характеризується доходністю, ризиком та ліквідністю, а також має усі властивості банківського портфеля, але при цьому, має свою специфіку [27, с. 351]. Основною характеристикою доходності банківського кредитування є ефективна річна відсоткова ставка, яка є інструментом співставлення із доходністю інших видів активів та аналізу обґрунтованості відсоткових ставок за виданими кредитами. Ризик банківського кредитування являє собою ступень імовірності подій, за яких банк отримає збитки внаслідок кредитних операцій.

З ознаками формування банківського кредитування тісно пов’язані його умови, які ще називають принципами кредитування, що є складовими кредитного механізму. До принципів кредитування більшість науковців зараховують терміновість, цільовий характер, матеріальну забезпеченість та платність. Ці принципи кредитування слід вважати базовими, оскільки їх недотримання може призвести до припинення функціонування банківського

кредитування. Автори Н. П. Погореленко [43, с. 325], Л. А. Зверук [27, с. 350], Л. А. Карпчук [30, с. 23] до цих принципів додають ще принцип зворотності. На нашу думку, ці принципи кредитування є додатковими. Принцип зворотності є наслідком принципу строковості. Серед науковців існує також думка про принцип прибутковості кредиту [14, с. 87].

Отже, банківське кредитування – це сукупність усіх банківських позик, які структуровані за певними параметрами відповідно до завдань визначеної банком кредитної політики.

1.2. Банківські кредити: ознаки, характеристика та класифікація

Поняття кредиту в економічній науці не отримало однозначного трактування. При термінологічному визначенні його суті виникає багато дискусійних питань, науковці використовують різні суб'єктно-об'єктні параметри [42, с. 894], а неоднозначність поглядів проявляється вже при віднесенні кредиту до окремої форми [17, с. 151] або виду [14, с. 98]. Витоки непорозуміння походять із довільного трактування питання в більшості публікацій з теорії кредиту, коли одне й те саме поняття називають формами й видами кредиту. В окремих джерелах економісти класифікують кредит за складом учасників, об'єктом, величиною позичкового процента й сферою функціонування [33, с. 755]. В інших джерелах в основу класифікації кредиту покладено такі ознаки як склад учасників, характер і речовий прояв банківського кредитування [39, с. 89]. Це негативно впливає на практику кредитування, в тому числі, на розробку його нормативного забезпечення, що актуалізує доцільність уточнення цих категорій. Кредит – це взаємини між кредитором і позичальником; зворотній рух вартості; рух платіжних засобів на принципах зворотності; рух позиченої вартості; рух позикового капіталу та ін. [20, с. 49].

При класифікації кредиту часто використовують об'єктно-суб'єктний

підхід (рис. А.2 Додатку А). Виділення об'єктної позиції зумовлене існуванням кредиту в товарній і грошовій формі. В сучасній економічній системі кредит переважає в грошовій формі, коли надається й гаситься грошима [25, с. 65], проте безпосередньо кредитування може надаватися в товарній і грошовій (Додаток Б).

Стабільне законодавство, що регулює кредитну діяльність банківської системи в Україні, – основа її сталого функціонування. В сучасних умовах вагомість законодавчого і нормативно-правового забезпечення банківського кредитування комерційного банку визначається тим, що держава через застосування правових, бюджетних, монетарних та інших механізмів регулює якісні й кількісні аспекти процесу розвитку даної системи країни. Здійснюючи регулювання і нагляд у сфері фінансово-кредитних відносин, держава має не лише визначати правила їх реалізації, а й прогнозувати їхні зміни та вплив на соціально-економічний розвиток України [35, с. 93]. Із урахуванням останнього, законодавчі й нормативні акти у секторі банківського кредитування комерційного банку мають сприяти розвитку банківської системи, підвищувати її надійність, захищати фінансово-кредитні установи від надмірного втручання в їхню поточну діяльність адміністративних і контролюючих органів, а також розв'язувати різні проблеми в питаннях фінансово-кредитної взаємодії між різноманітними економічними суб'єктами. Належний рівень законодавчого регулювання правовідносин у сфері банківського кредитування комерційного банку є стимулюючим чинником розвитку та процвітання фінансового сектору, а відтак і реальної економіки держави. З огляду на це порушена проблематика має завжди перебувати у колі наукових інтересів вітчизняних і зарубіжних учених [40].

У нашій країні правовідносини, що виникають у сфері кредитування, регламентуються нормами нормативно-правових щодо банківського кредитування в Україні (Додаток В). Зокрема, Закон України «Про споживче кредитування» [4] зачіпає лише сферу правовідносин, що виникають у

зв'язку з поступкою прав (вимог) за договорами кредиту (позики), а також зі стягненням простроченої заборгованості за такими видами угод. При цьому залишається нормативно неврегульованим серйозний пласт інших аспектів колекторської діяльності. Відповідно до цього Закону України кількість претензійних і судових випадків буде знижено, підвищиться індекс довіри населення до кредитування. Даний Закон визначено весь перелік можливих платежів позичальників у зв'язку з отриманням і обслуговуванням кредиту, що буде сприяти зниженню розбіжностей між повною сумою вартості кредиту і повною сумою всіх виплат по ньому.

Варто відзначити, що негативною стороною активного розвитку кредитування є зростання простроченої заборгованості і неплатежів по кредитах. Тому особливої актуальності набуває регулювання кредитних ризиків, так як саме великі портфелі беззаставних кредитів стали причиною виникнення проблем у діяльності деяких вітчизняних банків [18, с. 133].

Для всебічного забезпечення прав і законних інтересів позичальників як споживачів необхідне рішення наступних завдань:

- розвиток форм і методів державного контролю за дотриманням банківського законодавства, законодавства про конкуренцію, рекламу;
- підвищення професійного рівня і якості правової культури співробітників кредитних організацій, безпосередньо працюючих у відділах стягнення з позичальниками-громадянами.

Варто відзначити, що Закон «Про споживче кредитування» не привів до революції на ринку банківських послуг в сфері банківського кредитування населення. Закон України «Про споживче кредитування» в більшій чи меншій мірі обмежив право банків стягувати з позичальників – підприємств «зайві» платежі і комісії. Тепер банки не зможуть стягувати комісії, наприклад, за дострокове повернення кредиту. Також позичальник має право безкоштовно один раз на місяць отримати інформацію про розмір поточної заборгованості, дату і розмірах вироблених і майбутніх платежів і інші відомості, зазначені в договорі кредиту. У банків немає права стягувати

штраф з позичальника за відмову від отримання кредиту протягом деякого (як правило, незначного) періоду часу з моменту укладення договору. Вирішено питання з підсудністю спору за позовом позичальника. Є й інші позитивні аспекти для позичальників. У той же час в Законі містяться і деякі неясності. В індивідуальних умовах договору допускається передбачити як заборона, так і можливість поступки банком права вимоги до позичальника третім особам.

Договір про надання кредиту належить до цивільних правочинів та є різновидом кредитного договору. Тому до відносин, що виникають із такого договору, застосовуються (у частині, не врегульованій спеціальними законами) норми Цивільного кодексу України (ЦКУ) та інших цивільно-правових нормативних актів [10].

Говорячи про правове регулювання кредитування в Україні, не можна обійти увагою проблему стягнення боргів з позичальників за допомогою колекторських агентств. Методи, які використовують сьогодні колектори для стягнення, а по суті, для «вибивання», боргів, найчастіше межують з криміналом, а то і переступають межу. Проблема в тому, що багато позичальників не бачать різниці між банком, який видав кредит, і тими структурами, які приходять до них стягувати борги. В результаті страждає репутація та окремих банків, і всієї банківської системи. Рішенням даної проблеми з'явився б закон про колекторську діяльність, який би регламентував порядок і форми стягнення простроченої заборгованості. Робота над відповідним законопроектом ведеться протягом декількох років, але, на жаль, результат цієї діяльності поки відсутня [33, с. 755].

Таким чином, перераховані нормативні правові акти не тільки закріплюють право підприємств на рівний доступ до максимально широкого асортименту фінансових послуг, доступних на території України, але і забезпечують свободу вибору, яка є фундаментальним правом підприємств на ринку фінансових послуг, а також високий рівень його правової захищеності. Надання кредитів допомагає прискорити реалізацію товарів

широкого вжитку й побутових послуг, збільшує платоспроможний попит підприємств та сприяє підвищенню їх життєвого рівня. На сьогодні не з'ясованими як на теоретичному, так і законодавчому рівні залишаються питання щодо правової природи відносин кредитування, встановлення їх місця в системі цивільних зобов'язальних правовідносин, особливостей застосування до позичальника штрафних санкцій у разі прострочення ним виплати чергової суми платежу, можливості кредитної установи в односторонньому порядку змінювати розмір відсоткової ставки за наданим кредитом та ін. Прогалини в теоретичних дослідженнях відносин кредитування зумовили недостатність їх правового регулювання.

Отже, банківське кредитування – це сукупність усіх банківських позик, які структуровані за певними параметрами відповідно до завдань визначеної банком кредитної політики. Банківське кредитування характеризується доходністю, ризиком та ліквідністю, а також має усі властивості банківського портфеля, але при цьому, має свою специфіку. Основною характеристикою доходності банківського кредитування є ефективна річна відсоткова ставка, яка є інструментом співставлення із доходністю інших видів активів та аналізу обґрунтованості відсоткових ставок за виданими кредитами. Ризик банківського кредитування являє собою ступень імовірності подій, за яких банк отримає збитки внаслідок кредитних операцій.

Кредит – це взаємини між кредитором і позичальником; зворотній рух вартості; рух платіжних засобів на принципах зворотності; рух позиченої вартості; рух позикового капіталу та ін. Класифікаційні ознаки кредиту здійснюються на основі конкретизації принципів кредитування: за строковістю повернення; платності; забезпеченості; цільового характеру та диференційованості. За формою забезпечення кредити поділяються на: забезпечені заставою (майном, майновими правами, цінними паперами); гарантовані (банками, фінансами чи майном третьої особи); з іншим забезпеченням (поручительством, свідоцтвом страхової організації); незабезпечені (бланкові).

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ КРЕДИТУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ

2.1. Організаційне забезпечення кредитування та оцінка кредитних ризиків

Комерційний банк «ПриватБанк» заснований у 1992 році. У табл. 2.1 наведені основні дані про АТ КБ «ПриватБанк» [56].

Таблиця 2.1

Основні дані про АТ КБ «ПриватБанк»

1. Повне найменування ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК «ПРИВАТБАНК»
2. Серія і номер свідоцтва про державну реєстрацію юридичної особи (за наявності) A01 054809
3. Дата проведення державної реєстрації: 19.03.1992 р.
4. Статутний капітал – 18100740000 грн.
5. Середня кількість працівників – 23919 осіб.
6. Основні види діяльності із зазначенням найменування виду діяльності та коду за КВЕД: 64.19 Інші види грошового посередництва. 66.19 Інша допоміжна діяльність у сфері фінансових послуг, крім страхування та пенсійного забезпечення. 66.12 Посередництво за договорами по цінних паперах або товарах.

Використовуючи дані фінансової звітності АТ КБ «ПриватБанк» (Додатки Д – Ж), проведено аналіз ефективності банківського кредитування (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Аналіз основних фінансово-економічних показників діяльності АТ КБ «ПриватБанк» за 2017-2021 рр. (млн. грн)

Показники	Роки					2021 / 2017 рр.	
	2017	2018	2019	2020	2021	млн. грн	%
1	2	3	4	5	6	7	8
АКТИВИ							
Грошові кошти та їх еквіваленти	25 296	27 360	45 894	49 911	52 835	27 539	108,87
Кредити та аванси банкам	4 516	0	27118	25 059	26 243	21 727	481,11
Кредити та аванси клієнтам	38 335	50 140	59 544	55 021	68 218	29 883	77,95

Продовження табл. 2.7

1	2	3	4	5	6	7	8
Інвестиційні цінні папери	34 336	0	152 157	221 661	222 277	187 941	547,36
Інвестиційна нерухомість	3 326	3 340	3 379	2 933	1 989	-1 337	-40,20
Основні засоби	490	3 793	5 832	6 689	6 074	5 584	1139,59
Інші фінансові активи	9 652	2 743	2 210	3 448	2 644	-7 008	-72,61
Інші нефінансові активи	11 268	8 899	10 529	10128	9 713	-1 555	-13,80
Загальна сума активів	254 805	278 048	309 723	382 525	401 296	146 491	57,49
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ							
Інші залучені кошти	234	0	7 721	0	0	-234	-100,00
Кошти банків	212 750	9 817	201	2	3	-212 747	-100,00
Кошти клієнтів	2	195	240 621	312 708	325 303	325 301	16265050,00
Відстрочені податкові зобов'язання	106	231 055	121	146	159	53	50,00
Інші фінансові зобов'язання	4 397	0	2 639	4 059	3 770	-627	-14,26
Забезпечення	129	136	2 363	10 687	3 651	3 522	2730,23
Інші нефінансові зобов'язання	0	0	1 528	2 098	1 795	1 795	x
Загальна сума зобов'язань	206 060	246 584	255 194	329 700	334 681	128 621	62,42
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ							
Статутний капітал	206060	206 060	206 060	206 060	206 060	0	0,00
Емісійний дохід	23	23	23	23	23	0	0,00
Накопичений дефіцит	(199 943)	(190388)	(169918)	(171665)	(157247)	42 696	-21,35
Загальна сума власного капіталу	24 793	31464	54 529	52 825	66 615	41 822	168,68
Загальна сума власного капіталу та зобов'язань	254 805	278 048	309 723	382 525	401 296	146 491	57,49
Чистий процентний дохід	6111	16752	19667	21602	29317	23 206	379,74
Прибуток до оподаткування	-23895	12789	32609	24296	35067	58 962	-246,75
Прибуток за рік	-23914	12798	32609	24302	35050	58 964	-246,57

Отже, упродовж 2017-2021 рр. відбулося збільшення загальних активів АТ КБ «ПриватБанк» на 146491 млн. грн. або на 57,49%. Також спостерігаємо збільшення зобов'язань у АТ КБ «ПриватБанк» за 2017-2021 рр. на 128621 млн. грн. або на 62,42%. У 2021 р., порівняно з 2017 р.,

відбулося зростання загальної суми власного капіталу та зобов'язань АТ КБ «ПриватБанк» на 146491 млн. грн. або на 57,49%. Упродовж 2018-2021 рр. АТ КБ «ПриватБанк» вело прибуткову діяльність, що свідчить про підвищення ефективності діяльності банку. Внаслідок воєнних дій та окупації певної території України доступ до низки відділень АТ КБ «ПриватБанк» є обмеженим. АТ КБ «ПриватБанк» провів аналіз потенційних втрат та пошкоджень виходячи із наявної інформації на дату цієї окремої звітності. За результатами такого аналізу у березні-квітні 2022 року АТ КБ «ПриватБанк» сформував резерв під залишки готівкових коштів у відділеннях АТ КБ «ПриватБанк» у сумі 515 мільйонів гривень, а також визнав знецінення основних засобів та іншого майна Банку у сумі 66 мільйонів гривень. Починаючи із 24 лютого 2022 року та до дати цієї окремої фінансової звітності АТ КБ «ПриватБанк» поніс інші додаткові витрати, пов'язані з військовими діями на території України, зокрема: витрати на визнання резервів під очікувані кредитні збитки за фінансовими активами та зобов'язаннями кредитного характеру, внаслідок підвищених кредитних ризиків та оцінок пошкодження заставного майна у сумі 3 113 мільйонів гривень; витрати на підтримку операційної діяльності в надзвичайних умовах. Оціночна сума таких витрат на дату складання звітності оцінюється 315 мільйонів гривень. Протягом всього терміну з початку воєнних дій до дати написання цього диплому АТ КБ «ПриватБанк» продовжує свою операційну діяльність та надання послуг клієнтам як онлайн так і у відділеннях АТ КБ «ПриватБанк» (за винятком тимчасово закритих відділень).

Працівники кредитного департаменту АТ КБ «ПриватБанк» використовують комплекс методів, які забезпечують адекватну оцінку та вимірювання кредитних ризиків, а саме: оцінку та вимірювання індивідуальних кредитних ризиків (ризиків, пов'язаних із однією операцією, одним контрагентом або групою пов'язаних контрагентів); оцінку та вимірювання портфельних кредитних ризиків.

Структурні підрозділи кредитного комітету відповідають етапам процесу кредитування (рис. 2.1) [56].

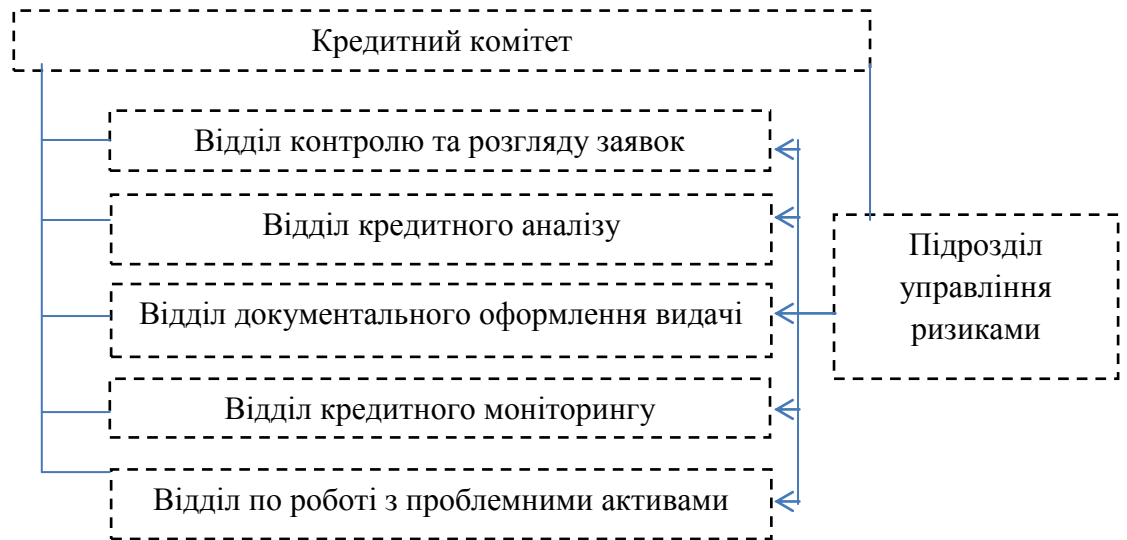

Рис. 2.1. Підрозділи кредитного комітету АТ КБ «ПриватБанк»

АТ КБ «ПриватБанк» забезпечує універсальне обслуговування для широкого кола клієнтів, являючись лідером українського ринку в роздрібному сегменті, активно просуваючи послуги для малого та середнього бізнесу та вибірково працюючи в корпоративному секторі. Основу ресурсної бази банку складають кошти фізичних осіб в національній валюті, із значною часткою поточних рахунків. Стратегічною метою АТ КБ «ПриватБанк» є нарощування якісного кредитного портфеля роздрібних кредитів та кредитів МСБ. Банк має потужну транзакційну платформу Приват24, що дозволяє ефективно обслуговувати операції з ведення рахунків клієнтів всіх сегментів та зумовлює високий рівень комісійних доходів. Поряд з online сервісами АТ КБ «ПриватБанк» має розгалужену мережу відділень, банкоматів та терміналів самообслуговування, що дозволяють надавати послуги на всій території країни (за винятком тимчасово окупованих територій).

Пріоритетними напрямками в діяльності АТ КБ «ПриватБанк» було і залишається підвищення якості процесів обслуговування клієнтів, з обов'язковим дотриманням вимог законодавства, розвиток кредитування з підтриманням високої якості кредитного портфелю, вдосконалення та

розробка банківських продуктів/послуг, оптимізація інфраструктури.

АТ КБ «ПриватБанк» наражається на кредитний ризик, який визначається як ризик того, що одна із сторін операції з фінансовим інструментом спричинить фінансові збитки другій стороні внаслідок невиконання зобов'язання за договором. Кредитний ризик виникає в результаті кредитних та інших операцій АТ КБ «ПриватБанк» з контрагентами, внаслідок яких виникають фінансові активи.

Кредитна політика АТ КБ «ПриватБанк» визначає загальні засади щодо здійснення кредитного процесу та управління кредитним ризиком, встановлює загальний підхід до прийняття кредитних ризиків, принципи і стандарти кредитної діяльності, визначає повноваження та відповідальність керівних органів, працівників та структурних підрозділів АТ КБ «ПриватБанк» на кожному етапі кредитного процесу, забезпечує комплексний підхід до управління кредитним ризиком.

Управління кредитним ризиком здійснюється на підставі регулярного аналізу спроможності позичальників та потенційних позичальників виконувати свої зобов'язання з погашення кредитів та сплати процентів, регулярного аналізу якості кредитного портфелю з метою моніторингу рівня кредитного ризику, шляхом зміни, за необхідності, лімітів кредитування, шляхом одержання застави, її перевірки та переоцінки застави з встановленою періодичністю, та використовуючи інші інструменти зниження ризику [56].

Основна інформація про рівень кредитного ризику систематично актуалізується та надається для аналізу у вигляді звітів про стан кредитного портфелю. Кредитний комітет затверджує класифікацію кредитних операцій за групами ризику, розглядає, вносить корективи та затверджує оцінку кредитного ризику у відповідності до регулятивних вимог та оцінку очікуваних кредитних збитків у відповідності з МСФЗ (кредити та аванси клієнтам, зобов'язання пов'язані з кредитуванням, інші фінансові активи).

Проведемо розрахунок показників кредитоспроможності підприємства

за Положенням про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями від 30.06.2016 р. № 351.

У табл. 2.2 представлені дані щодо основних позичальників – фізичних осіб за методикою АТ КБ «ПриватБанк» та Положенням про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями від 30.06.2016 р. № 351 [11].

Таблиця 2.2

Дані щодо основних позичальників – фізичних осіб [56]

№ п/п	Прізвище, ім'я та по-батькові позичальника	Параметр оцінки позичальника						
		Вік, років	Сімейний стан	Кількість дітей	Сфера діяльності	Кваліфікація	Стаж роботи, років	Середньомісячний дохід, грн.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Артюх І. О.	22	неодружений	немає	приватний сектор	допоміжний персонал	1	8190
2	Андрієнко М. М.	25	неодружений	немає	приватний сектор	допоміжний персонал	2	8190
3	Бондар Г. Д.	27	неодружений	немає	приватний сектор	допоміжний персонал	3	8190
4	Верба І. М.	32	одружена	1	приватний сектор	фахівець	5	8190
5	Волошин В. В.	35	одружений	1	приватний сектор	фахівець	7	8190
6	Горбань С. С.	44	одружений	2	державний сектор	керівний працівник	12	8190
7	Горбатенко А. Г.	35	одружена	1	приватний сектор	фахівець	15	8190
8	Григорчук В. Д.	41	одружений	2	державний сектор	фахівець	9	8210
9	Дармограй Н. П.	37	одружена	1	приватний сектор	фахівець	7	8210
10	Жук В. О.	45	одружена	2	державний сектор	службовець	10	8210
11	Дудкова В. Г.	50	одружена	3	державний сектор	фахівець	25	8210
12	Крайня С. С.	48	одружена	1	державний сектор	службовець	23	8210
13	Морару Л. Д.	45	одружена	2	державний сектор	службовець	22	8210

Продовження табл. 2.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9
14	Тарасенко О. О.	48	одружений	2	державний сектор	службовець	21	8210
15	Турик А. І.	35	одружений	2	приватний сектор	допоміжний персонал	5	8190

Відповідно до методики оцінки кредитоспроможності фізичних осіб за методикою АТ КБ «ПриватБанк» [56] можна виставити скоринговий бал для кожної фізичної особи – позичальника (табл. 2.3). Варто відзначити, що для того щоб отримати позитивне рішення по кредиту, позичальникові потрібно набрати не менше 700 балів. Так, отримати приблизно 780 балів зможе позичальник від 30 до 60 років, одружений, без дітей, фахівець, зайнятий в приватному секторі, зі стажем роботи до 5 років і заробітною платою від 83000 до 85000 грн. На позитивне рішення не може розраховувати клієнт віком до 20 років, неодружений (незаміжня), без дітей, ще учень, без кваліфікації, зі стажем роботи до 1 року і середньомісячним доходом менше 1000 грн.

Таблиця 2.3

Скорингова оцінка позичальника – фізичної особи за методикою
АТ КБ «ПриватБанк»

№ п/п	Прізвище, ім'я та по-батькові позичальника	Скоринговий бал за параметром							Загальний бал
		Вік, років	Сімейний стан	Кількість дітей	Сфера діяльності	Кваліфікація	Стаж роботи, років	Середньомісячний дохід, грн.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Артюх І. О.	38	110	100	170	35	20	8190	663
2	Андрієнко М. М.	38	110	100	170	35	40	8190	683
3	Бондар Г. Д.	38	110	100	170	35	65	8190	708
4	Верба І. М.	82	150	75	170	85	90	8190	842
5	Волошин В. В.	82	150	75	170	85	90	8190	842
6	Горбань С. С.	95	150	55	110	140	130	8190	870
7	Горбатенко А. Г.	82	150	75	170	140	130	8190	937
8	Григорчук В. Д.	95	150	55	110	85	130	8210	835

Продовження табл. 2.3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
9	Дармограй Н. П.	95	150	75	170	85	130	8210	915
10	Жук В. О.	95	150	55	110	100	130	8210	850
11	Дудкова В. Г.	95	150	30	110	85	130	8210	810
12	Крайня С. С.	95	150	75	110	100	130	8210	870
13	Морару Л. Д.	95	150	55	110	100	130	8210	850
14	Тарасенко О. О.	95	150	55	110	100	130	8210	850
15	Турик А. І.	82	150	55	170	35	90	8190	772

Отже, 13 із 15 потенційних позичальників АТ КБ «ПриватБанк» мають можливість отримати кредит від банку.

Таким чином, скоригована оцінка позичальника – фізичної особи за методикою АТ КБ «ПриватБанк» дозволяє визначити кредитоспроможних позичальників. Формування скорингової оцінки кредитоспроможності фізичних осіб у АТ КБ «ПриватБанк» є одним з методів управління кредитним ризиком банку, який дозволяє зменшити ризиковість проведення кредитних операцій, підвищити надійність та стабільність діяльності банку, захистити інтереси кредиторів і вкладників.

Виходячи з вищевикладеного, можна зробити висновок, що у теперішній час в Україні та світі не існує загального стандартизованого методу аналізу кредитоспроможності, що свідчить про недосконалість даних методик, тому доцільними є наступні пропозиції: розробка комплексу заходів, які зможуть суттєво покращити кредитний процес, вдосконалення механізму управління кредитним портфелем банків, принципи кредитної політики та методи формування кредитних резервів.

2.2. Аналіз ефективності кредитування банком

Український банківський сектор у 2021 році показав історично найвищий прибуток, передусім через швидкий приріст операційного доходу та скорочення відрахувань до резервів. При цьому темпи корпоративного

гривневого кредитування є найвищими за останнє десятиліття. Роздрібні позики також зростали швидко та стабільно, іпотечні – майже вдвічі швидше, ніж споживчі. Державні банки були лідерами гривневого кредитування у 2021 році. Разом із реалізацією стратегії скорочення непрацюючих кредитів це істотно знизило частку непрацюючих кредитів.

Достатній рівень ліквідності банків підтримувався збільшенням вкладів клієнтів, кошти корпорацій зростали швидше, ніж фізичних осіб. Подальшу дедоларизацію зумовили вищі темпи зростання гривневих депозитів порівняно з валютними. З огляду на стабільне зростання депозитів, банки майже не підвищували ставок за ними, що стало передумовою високого рівня процентної маржі та обсягу процентних доходів банків.

Зростання чистого процентного доходу банківської системи в 2021 році прискорилось за рахунок активного кредитування та нижчих за минулорічні ставок за короткостроковими депозитами населення. Процентні доходи стрімко зростали, а процентні витрати залишалися помірними.

АТ КБ «ПриватБанк» забезпечує універсальне обслуговування для широкого кола клієнтів і є лідером українського ринку в роздрібному сегменті, активно просуваючи послуги для малого й середнього бізнесу та вибірково працюючи в корпоративному секторі. Основу ресурсної бази банку становлять кошти фізичних осіб в національній валюті зі значною часткою поточних рахунків. Стратегічна мета АТ КБ «ПриватБанк» – нарощування якісного кредитного портфеля роздрібних кредитів та кредитів малому і середньому бізнесу (МСБ). Банк має потужну транзакційну платформу Приват24, що дозволяє ефективно обслуговувати операції з ведення рахунків клієнтів всіх сегментів та зумовлює високий рівень комісійних доходів. Поряд з online сервісами Банк має розгалужену мережу відділень, банкоматів та терміналів самообслуговування, що дозволяють надавати послуги на всій території країни (за винятком тимчасово окупованих територій) [56].

Банк наражається на кредитний ризик, який визначається як ризик того, що одна із сторін операції з фінансовим інструментом спричинить фінансові

збитки другій стороні внаслідок невиконання зобов'язання за договором. Кредитний ризик виникає в результаті кредитних та інших операцій АТ КБ «ПриватБанк» з контрагентами, внаслідок яких виникають фінансові активи.

Кредитна політика АТ КБ «ПриватБанк» визначає загальні засади щодо здійснення кредитного процесу та управління кредитним ризиком, встановлює загальний підхід до прийняття кредитних ризиків, принципи і стандарти кредитної діяльності, визначає повноваження та відповідальність керівних органів, працівників та структурних підрозділів АТ КБ «ПриватБанк» на кожному етапі кредитного процесу, забезпечує комплексний підхід до управління кредитним ризиком.

Управління кредитним ризиком здійснюється на підставі регулярного аналізу спроможності позичальників та потенційних позичальників виконувати свої зобов'язання з погашення кредитів та сплати процентів, регулярного аналізу якості кредитного портфелю з метою моніторингу рівня кредитного ризику, шляхом зміни, за необхідності, лімітів кредитування, шляхом одержання застави, її перевірки та переоцінки застави з встановленою періодичністю, та використовуючи інші інструменти зниження ризику.

Основна інформація про рівень кредитного ризику систематично актуалізується та надається для аналізу у вигляді звітів про стан кредитного портфеля. З метою обмеження ризиків, на які наражається Банк внаслідок операцій з кредитування, у АТ КБ «ПриватБанк» існує система повноважень на прийняття рішень за кредитними операціями.

Кредитний комітет приймає рішення щодо здійснення активних операцій Банком в межах лімітів повноважень, встановлених Правлінням АТ КБ «ПриватБанк», затверджує ліміти на здійснення операцій з банками-контрагентами, купівлю цінних паперів, здійснює нагляд за значними кредитними проектами, затверджує методики, інструкції, порядки, форми, моделі та інші регламентні чи процедурні документи щодо виявлення,

вимірювання, моніторингу, контролю, звітування та пом'якшення кредитних ризиків на всіх організаційних рівнях. Також Кредитний комітет затверджує класифікацію кредитних операцій за групами ризику, розглядає, вносить корективи та затверджує оцінку кредитного ризику відповідно до регулятивних вимог та оцінку очікуваних кредитних збитків відповідно до МСФЗ (кредити та аванси клієнтам, зобов'язання, пов'язані з кредитуванням, інші фінансові активи).

Інформаційні системи АТ КБ «ПриватБанк» дозволяють керівництву здійснювати своєчасний та регулярний моніторинг кредитів. Банк регулярно проводить моніторинг ризику за кожним кредитом. Для цього він здійснює: (I) перегляд фінансового стану позичальника та (II) оцінку адекватності забезпечення кредиту. Фінансовий стан позичальника регулярно аналізується, і за результатами такого аналізу може бути переглянутий внутрішній кредитний рейтинг позичальника. Цей аналіз ґрунтується на даних про надходження коштів на рахунок клієнта, останній фінансовій звітності та іншій комерційній інформації позичальника, яку він надав АТ КБ «ПриватБанк» або яку Банк отримав іншим чином.

Банк здійснює регулярний моніторинг поточної ринкової вартості застави з метою оцінки її достатності для забезпечення конкретного кредиту. Оцінку застави проводять незалежні компанії – суб'єкти оціночної діяльності, акредитовані в АТ КБ «ПриватБанк» або кваліфіковані внутрішні оцінювачі. Регулярність таких оцінок залежить від виду застави.

Банк веде облік кредитних історій клієнтів. Це дозволяє АТ КБ «ПриватБанк» контролювати рівень кредитного ризику шляхом роботи з позичальниками із позитивною кредитною історією.

Пріоритетними напрямками діяльності АТ КБ «ПриватБанк» були і залишаються підвищення якості процесів обслуговування клієнтів з обов'язковим дотриманням вимог законодавства, розвиток кредитування з підтриманням високої якості кредитного портфеля, вдосконалення та розробка банківських продуктів/послуг, оптимізація інфраструктури.

У жовтні 2021 року Міжнародне рейтингове агентство Fitch Ratings підтвердило довгостроковий кредитний рейтинг АТ КБ «ПриватБанк» на рівні «В» з позитивним прогнозом. Fitch також підтвердило рейтинги стійкості банку на поточному рівні «b». «Підтвердження національного рейтингу на рівні «АА (укр)» зі стабільним прогнозом відображає незмінну кредитоспроможність АТ КБ «ПриватБанк» в порівнянні з аналогічними банками в Україні. За даними агентства, підтвердження рейтингів АТ КБ «ПриватБанк» відображає провідні позиції банку на українському ринку, високі показники ефективності та незначний вплив на якість кредитного портфелю банку наслідків пандемії [56].

Після кризового падіння підприємства багатьох галузей наростили прибутки, перш за все, через високі ціни на продукцію. Сприятливі цінові умови, високий внутрішній попит і загальне зниження рівня процентних ставок створили значний попит бізнесу на кредити. Роздрібне кредитування також вкрай активне: відновилися докризові темпи зростання споживчого кредитування, а іпотечне – зростає майже на 60% у річному вимірі.

Банк регулярно проводить оцінку якості кредитного портфелю та оцінює очікувані збитки від можливих втрат. Сума очікуваних кредитних збитків дорівнює 12-місячним очікуваним кредитним збиткам або очікуваним збиткам в межах строку дії фінансового інструменту, якщо відбулось значне погіршення кредитної якості після первісного визнання. Очікувані кредитні збитки в межах строку дії фінансового інструменту визнаються, якщо кредитний ризик за фінансовим інструментом значно збільшився з моменту первісного визнання.

Станом на 31 грудня 2021 року збільшення або зменшення розрахункових та прогнозних показників на 10% за кредитами з оцінкою очікуваних кредитних збитків в межах 12 місяців та з оцінкою кредитних збитків в межах строку дії кредиту на груповій основі призвело б до збільшення або зменшення резерву під очікувані кредитні збитки на 151 мільйонів гривень (2020: збільшення або зменшення резерву під очікувані

кредитні збитки на 150 мільйонів гривень).

Станом на 31 грудня 2021 року збільшення або зменшення фактичних збитків на 10% за знеціненими кредитами, що оцінюються на груповій основі, призвело б до збільшення або зменшення резерву під очікувані кредитні збитки на 253 мільйона гривень або 910 мільйонів гривень, відповідно (2020 рік: збільшення або зменшення резерву під очікувані кредитні збитки на 363 мільйонів гривень або на 1 219 мільйонів гривень, відповідно).

Станом 31 грудня 2021 року збільшення або зменшення на 10% фактичних збитків від окремих значних знецінених кредитів, що оцінюються на індивідуальній основі, внаслідок можливих відмінностей у сумах та строках грошових потоків призвело б до збільшення або зменшення резервів під очікувані кредитні збитки на 826 мільйонів гривень або 16 375 мільйонів гривень, відповідно (2020 рік: збільшення або зменшення резерву під очікувані кредитні збитки на 945 або на 16 395 мільйонів гривень, відповідно).

Для оцінки очікуваних кредитних збитків на портфельній основі використовуються історичні дані (щодо подій дефолтів, збитків у разі дефолту, тощо) груп кредитів зі схожими характеристиками з урахуванням прогнозних макроекономічних показників (середня заробітна плата, сальдо поточного рахунку, обмінний курс, ціна на паливо, ціна на основні експортні товари (наприклад, пшениця) валовий внутрішній продукт та інші показники) із використанням зважених за ймовірністю сценаріїв – базового, оптимістичного та песимістичного. Банк прогнозує економічні показники на два роки. Станом на 31 грудня 2021 року для визначення кредитної якості Банк використовував рейтинги міжнародної рейтингової агенції Fitch, станом на 31 грудня 2020 року рейтинги міжнародної рейтингової агенції Moody's, зміна джерела не призвела до суттєвого впливу на очікувані кредитні збитки.

Динаміка складових кредитів та авансів клієнтів, які були надані АТ КБ «ПриватБанк» за 2017-2021 рр. представлені у табл. 2.4 [56].

Таблиця 2.4

Динаміка наданих кредитів та авансів клієнтам АТ КБ «ПриватБанк» за
2017-2021 рр. (млн. грн)

Показники	Роки					2021 / 2017 рр.	
	2017	2018	2019	2020	2021	млн. грн	%
Кредити та дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом, що управляються як окремий портфель	185575	212795	210579	164332	163513	-22062	-11,89
Кредити юридичним особам	3479	5648	6250	5509	4091	612	17,59
Кредити фізичним особам - кредитні картки	30354	45314	51890	40609	45314	14960	49,29
Кредити фізичним особам - іпотечні кредити	9130	12923	11467	9566	9858	728	7,97
Кредити фізичним особам - споживчі кредити	3144	4193	4148	3500	5343	2199	69,94
Кредити фізичним особам - кредити на придбання автомобіля	264	332	250	35	394	130	49,24
Кредити фізичним особам - інші кредити	769	672	498	129	83	-686	-89,21
Кредити підприємствам малого та середнього бізнесу (МСП)	3952	8251	8555	6859	11903	7951	201,19
Дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом - фізичні особи	197	654	1152	1052	735	538	273,10
Дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом - юридичні особи	317	248	418	588	267	-50	-15,77
Всього кредитів та авансів клієнтам, загальна сума	237181	291936	296043	232772	242568	5387	2,27
Мінус: резерв під очікувані кредитні збитки	(198846)	(241796)	(236499)	(177751)	(174350)	24496	-12,32
Всього кредитів та авансів клієнтам	38335	50140	59544	55021	68218	29883	77,95

Отже, загальний обсяг кредитів та авансів клієнтам, наданих в АТ КБ «ПриватБанк» упродовж 2017-2021 рр. збільшився за рахунок зростання кредитів, наданих юридичним особам, на 612 млн. грн. або на 17,59%, обсягу кредитів, наданих фізичним особам (кредитні картки) на 14960 млн. грн. або на 49,29%; кредити фізичним особам – іпотечні кредити за 2017-2021 рр. зросли на 728 млн. грн. або на 7,97%; кредити фізичним

особам – споживчі кредити зросли на 2199 млн. грн. або на 69,94%; кредити фізичним особам – кредити на придбання автомобіля збільшилися на 130 млн. грн. або на 49,24%.

Станом на 31 грудня 2021 та 2020 років категорія «Кредити, що управляються як окремий портфель» включає в себе непрацюючі кредити, які були видані до 19 грудня 2016 року. На думку керівництва АТ КБ «ПриватБанк», цей портфель має спільні показники кредитного ризику, незалежно від класифікації за галуззю економіки та напрямом комерційної діяльності на дату видачі таких кредитів. Станом на 31 грудня 2021 року АТ КБ «ПриватБанк» визнав 162322 мільйони гривень резерву під очікувані кредитні збитки за цими кредитами (31 грудня 2020 року: 162163 мільйони гривень). Протягом 2021 року АТ КБ «ПриватБанк» списав за рахунок резерву 1744 мільйони гривень вказаних кредитів (протягом 2020 року: 56663 мільйони гривень), однак продовжуватиме вживати заходів до повернення списаної заборгованості.

На рис. 2.2 представлена динаміка загальних кредитів та авансів у АТ КБ «ПриватБанк» за 2017-2021 рр. [56].

Рис. 2.2. Динаміка загальних кредитів та авансів у АТ КБ «ПриватБанк» за 2017-2021 рр. (млн. грн)

Отже, упродовж 2017-2021 рр. загальний обсяг кредитів та авансів

клієнтам, наданих в АТ КБ «ПриватБанк» збільшився на 29883 млн грн або на 77,95%.

Структура наданих кредитів та авансів клієнтам в АТ КБ «ПриватБанк» представлена на рис. 2.3 [56].

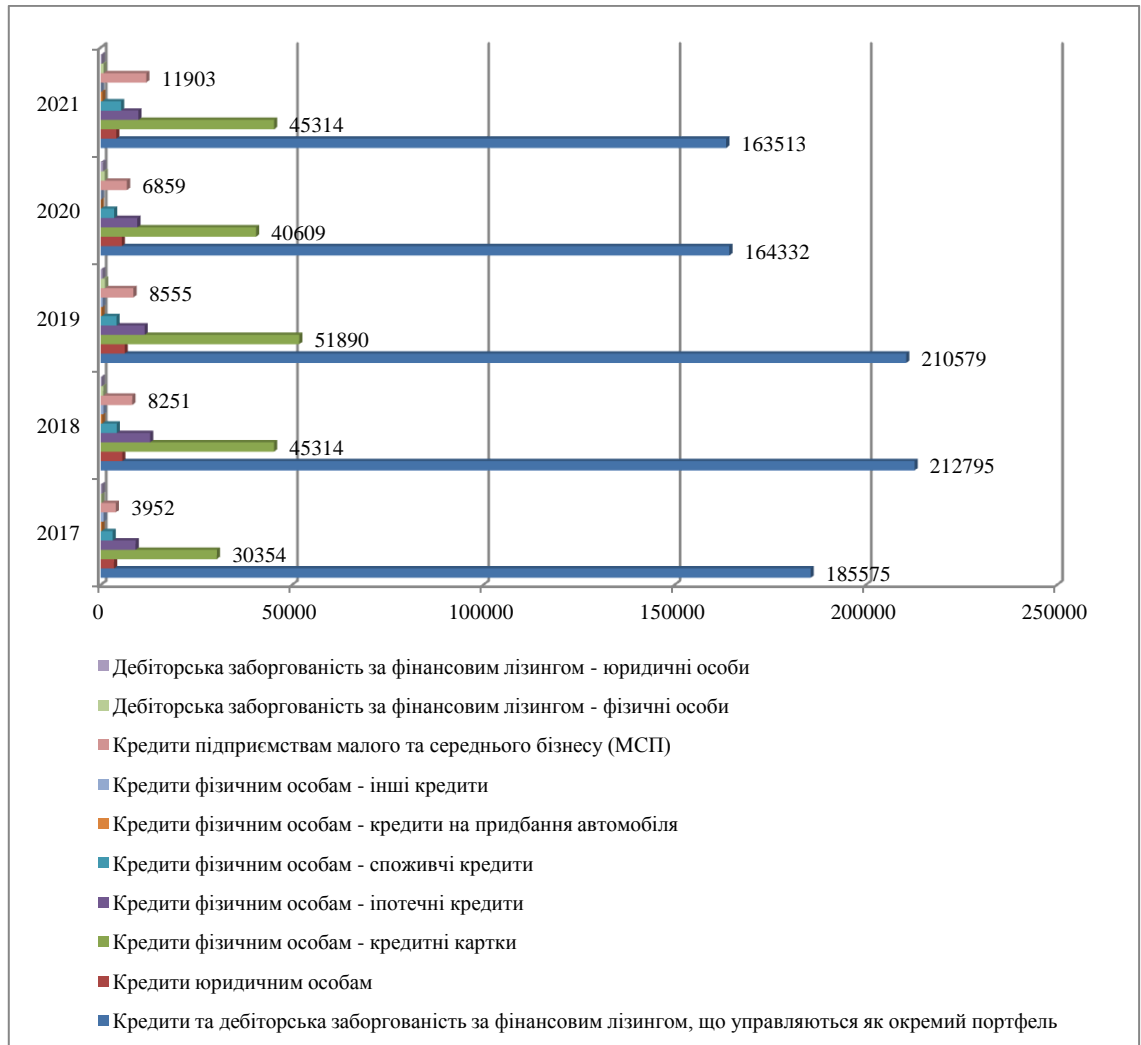

Рис. 2.3. Структура наданих кредитів та авансів клієнтам в АТ КБ «ПриватБанк» за 2017-2021 рр. (%)

Так, у структурі кредитів та авансів клієнтів, які були надані АТ КБ «ПриватБанк» за 2017-2021 рр. найбільшу частку займають кредити та дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом, що управляються як окремий портфель.

Концентрація клієнтського кредитного портфелю АТ КБ «ПриватБанк» за галузями економіки та напрямками комерційної діяльності за 2017-

2021 рр. була такою:

Таблиця 2.5

Концентрація клієнтського кредитного портфелю АТ КБ «ПриватБанк»
за галузями економіки та напрямками комерційної діяльності
за 2017-2021 рр. (млн. грн) [56]

Показники	Роки					2021 / 2017 рр.	
	2017	2018	2019	2020	2021	млн. грн	%
Кредити та дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом, що управляються як окремий портфель	158911,3	212795	210579	163513	164332	5420,7	3,41
Кредити фізичним особам	59295,3	64284	69499	61727	54967	-4328,3	-7,30
<i>Кредити юридичним особам</i>							
Товари народного споживання	2371,8	2298	1942	1226	1085	-1286,8	-54,25
АПК та харчова промисловість	0,0	771	1192	971	1690	1690	x
Інше	2371,8	3289	3858	2161	3322	950,2	40,06
<i>Кредити підприємствам малого та середнього бізнесу (МСП)</i>							
АПК та харчова промисловість	4743,6	0	0	3 835	2344	-2399,6	-50,59
Товари народного споживання	2371,8	2 664	2 440	3 011	1419	-952,8	-40,17
Надання побутових, індивідуальних та професійних послуг	0,0	1 934	2 316	0	0	0	x
Інфраструктура	2371,8	1240	1651	1371	1337	-1034,8	-43,63
Інше	0,0	556	599	939	450	450	x
Інше	4743,6	2105	1967	3814	1826	-2917,6	-61,51
Всього кредитів та авансів клієнтам, загальна сума	237181,0	291936	296043	242568	232772	-4409	-1,86

Станом на 31 грудня 2021 року рекласифікація між кредитами юридичним особам та кредитами підприємствам малого та середнього бізнесу (МСП) пов'язана зі зміною АТ КБ «ПриватБанк» сегментації клієнтської бази юридичних осіб у третьому кварталі 2021 року. Дані за 2020 рік не було змінено по причині перегляду розподілу сегментів у 2021 році.

За 12 місяців 2021 року кредити та аванси клієнтам, які

АТ КБ «ПриватБанк» списав за рахунок резервів в минулих роках, було відшкодовано в загальній сумі 432 мільйони гривень (12 місяців 2020 року: 256 мільйонів гривень) включаючи відшкодування 275 мільйонів гривень за кредитними картками (12 місяців 2020 року: 180 мільйонів гривень), 141 мільйонів гривень за кредитами юридичним особам (12 місяців 2020 року: 73 мільйонів гривень), 11 мільйонів гривень за іпотечними кредитами та 5 мільйонів гривень за кредитами підприємствам малого та середнього бізнесу (12 місяців 2020 року: 3 мільйони гривень).

Нижче показаний вплив кредитного забезпечення на реалізацію банківського кредитування в АТ КБ «ПриватБанк» за 2017-2021 рр.:

Таблиця 2.6

Кредитне забезпечення АТ КБ «ПриватБанк» за 2017-2021 рр.

(млн. грн) [56]

Показники	Активи з надлишковим заставним забезпеченням		Активи з недостатнім заставним забезпеченням	
	Чиста балансова вартість активів	Очікувані грошові потоки від реалізації заставного забезпечення	Чиста балансова вартість активів	Очікувані грошові потоки від реалізації заставного забезпечення
1	2	3	4	5
Станом на 31.12.2017 р.				
Кредити юридичним особам	2 167	4 256	1 524	13
Кредити фізичним особам - іпотечні кредити	1 360	6 046	407	169
Кредити фізичним особам - кредити на придбання автомобіля	-	1	9	-
Кредити фізичним особам - інші кредити	31	186	93	4
Кредити підприємствам малого та середнього бізнесу (МСП)	28	327	1 337	6
Дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом	1 609	2 402	567	238
Станом на 31.12.2018 р.				
Кредити юридичним особам	2201	5253	1250	229
Кредити фізичним особам - іпотечні кредити	1268	5390	370	34
Кредити фізичним особам - кредити на придбання автомобіля	-	1	2	-
Кредити фізичним особам - інші кредити	28	67	18	-
Кредити підприємствам малого та середнього бізнесу (МСП)	364	1279	2216	2
Дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом	1098	2198	301	11

Продовження табл. 2.6

1	2	3	4	5
Станом на 31.12.2019 р.				
Кредити юридичним особам	2953	6686	1614	288
Кредити фізичним особам - іпотечні кредити	2093	5976	219	18
Кредити фізичним особам - кредити на придбання автомобіля	-	-	1	-
Кредити фізичним особам - інші кредити	30	52	7	-
Кредити підприємствам малого та середнього бізнесу (МСП)	928	2415	2630	6
Дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом	2034	3784	21	10
Станом на 31.12.2020 р.				
Кредити юридичним особам	3285	7736	794	4
Кредити фізичним особам - іпотечні кредити	2231	9006	91	9
1	2	3	4	5
Кредити фізичним особам - інші кредити	13	40	5	-
Кредити підприємствам малого та середнього бізнесу (МСП)	2088	6375	2263	1
Дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом	1968	4684	20	9
Станом на 31.12.2021 р.				
Кредити юридичним особам	2555	5464	416	93
Кредити фізичним особам - іпотечні кредити	3512	10711	37	5
Кредити фізичним особам - кредити на придбання автомобіля	-	1	9	-
Кредити фізичним особам - інші кредити	31	186	93	4
Кредити підприємствам малого та середнього бізнесу (МСП)				
Дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом	1 609	2 402	567	238

Фінансовий вплив заставного забезпечення показаний шляхом окремого розкриття вартості забезпечення для фінансових активів, вартість заставного забезпечення та інших інструментів підвищення кредитної якості за якими дорівнює балансовій вартості активу чи перевищує її («активи з надлишковим заставним забезпеченням»), та фінансових активів, вартість заставного забезпечення та інших інструментів підвищення кредитної якості яких менше балансової вартості активу («активи з недостатнім заставним забезпеченням»). Іпотечні кредити забезпечені відповідними об'єктами житлової нерухомості. Кредити на придбання автомобіля забезпечені

відповідними автомобілями. Кредити підприємствам малого та середнього бізнесу забезпечені відповідними об'єктами комерційної нерухомості, обладнанням та автомобілями для комерційних перевезень. Дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом від фізичних та юридичних осіб забезпечена автомобілями та об'єктами нерухомості. До поданої нижче таблиці не включені кредити за кредитними картками, споживчі кредити та частина кредитів підприємствам малого і середнього бізнесу у сумі 1 231 мільйон гривень (31 грудня 2020 року: 1 155 мільйонів гривень), оскільки їх надання не вимагає заставного забезпечення.

При первісному визнанні кредитів і авансів клієнтам, справедлива вартість застави визначається на основі методів оцінки, що, як правило, використовується для відповідних активів. За березень-квітень 2022 року АТ КБ «ПриватБанк» пристосував більшість своїх бізнес та внутрішніх процесів до умов роботи під час воєнного стану, зокрема: відновлено та налаштовано роботу відділень там, де це є можливим – якщо на початку березня працювало близько половини відділень, то вже на початку квітня – більше 1000 відділень у всіх регіонах України, крім тимчасово окупованих. Рішення про відкриття відділень приймаються щоденно, враховуючи поточну ситуацію в тому чи іншому регіоні; мережа банкоматів та терміналів оптимізована з врахуванням умов в тому чи іншому регіоні, попиту клієнтів, можливості їх інкасації; інкасація працює у всіх регіонах, де це є можливим. Маршрути інкасації оновлюються в залежності від поточних умов в регіоні, налагоджена міжрегіональна інкасація та оптимізовано процес інкасації на місцях; на деокупованих територіях сервісна мережа та робота АТ КБ «ПриватБанк» була відновлена, як тільки це стало можливим.

Отже, АТ КБ «ПриватБанк» забезпечує універсальне обслуговування для широкого кола клієнтів, являючись лідером українського ринку в роздрібному сегменті, активно просуваючи послуги для малого та середнього бізнесу та вибірково працюючи в корпоративному секторі. Управління кредитним ризиком здійснюється на підставі регулярного аналізу

спроможності позичальників та потенційних позичальників виконувати свої зобов'язання з погашення кредитів та сплати процентів, регулярного аналізу якості кредитного портфелю з метою моніторингу рівня кредитного ризику, шляхом зміни, за необхідності, лімітів кредитування, шляхом одержання застави, її перевірки та переоцінки застави з встановленою періодичністю, та використовуючи інші інструменти зниження ризику.

Проведений аналіз ефективності кредитування банком показав, що за 12 місяців 2021 року кредити та аванси клієнтам, які АТ КБ «ПриватБанк» списав за рахунок резервів в минулих роках, було відшкодовано в загальній сумі 432 мільйони гривень (12 місяців 2020 року: 256 млн. грн.) включаючи відшкодування 275 млн. грн. за кредитними картками (12 місяців 2020 року: 180 млн. грн.), 141 млн. грн. за кредитами юридичним особам (12 місяців 2020 року: 73 млн. грн.), 11 мільйонів гривень за іпотечними кредитами (12 місяців 2020 року: 0 млн. грн.) та 5 млн. грн. за кредитами підприємствам малого та середнього бізнесу (12 місяців 2020 року: 3 млн. грн.). Упродовж 2018-2021 рр. АТ КБ «ПриватБанк» вело прибуткову діяльність, що свідчить про підвищення ефективності діяльності банку. Внаслідок воєнних дій та окупації певної території України доступ до низки відділень АТ КБ «ПриватБанк» є обмеженим. Варто відзначити, що загальний обсяг кредитів та авансів клієнтам, наданих в АТ КБ «ПриватБанк» упродовж 2017-2021 рр. збільшився за рахунок зростання кредитів, наданих юридичним особам, на 612 млн. грн. або на 17,59%, обсягу кредитів, наданих фізичним особам (кредитні картки) на 14960 млн. грн. або на 49,29%; кредити фізичним особам – іпотечні кредити за 2017-2021 рр. зросли на 728 млн. грн. або на 7,97%; кредити фізичним особам – споживчі кредити зросли на 2199 млн. грн. або на 69,94%; кредити фізичним особам – кредити на придбання автомобіля збільшилися на 130 млн. грн. або на 49,24%.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ

3.1. Мінімізація кредитних ризиків банківської установи

Розвиток банківського сектора дозволяє оцінити можливості та якість наданих банківських продуктів та послуг. У ринковій економіці банківська організація, що активно позиціонує себе на ринку, має на увазі надійність та якість, що визначається жорсткою конкуренцією. Банк за своїм призначенням сприймається як специфічний інститут, який би виконання фінансово-кредитних послуг і є основою стабільності розвитку фінансової системи країни. Мінімізація кредитного ризику дозволяє на основі постійного моніторингу проводити кредитні операції та формувати об'єктивну інформацію щодо клієнтів банку.

Фінансовий та реальний сектори являють собою діалектичне поєднання, існування яких не можливе один без одного. Водночас, не зважаючи на важливість такої взаємодії, докризова модель її організації була орієнтована на ізоляцію реального сектору від фінансового, тоді коли функціонування країни в посткризовий період змусило кардинально змістити акценти, адже для подальшого ефективного розвитку економіки держави виникла необхідність у врахуванні потреб реального виробництва. Оскільки однією з основних складових фінансового сектору виступає банківський, то саме він покликаний взяти активну участь у відновленні діяльності та функціонування виробництва, розвиток якого дозволить забезпечити економічне зростання України.

На сьогоднішній день Україну торкнулася кредитна криза. Обсяги надання кредитних ресурсів значно скоротилися у зв'язку з погіршенням фінансового стану фізичних та юридичних осіб. Таким чином гостро постала проблема удосконалення управління кредитними ризиками в банківській

системі для подальшого стимулювання розвитку кредитування економіки країни. Основними причинами зростання кредитних ризиків та стримування кредитування економіки є: посилення інфляційних і девальваційних очікувань; нестача кредитних ресурсів через слабку внутрішню ресурсну базу та обмеженість доступу до міжнародних ринків капіталу; недосконалість методів управління кредитними ризиками та механізмів повернення кредитів неплатоспроможними позичальниками; низький рівень захисту прав кредиторів і позичальників; економічна та політична ситуація в країні, а також інші форс-мажорні обставини, через які позичальник не в змозі згенерувати достатній грошовий потік для покриття кредиту.

Основними методами вдосконалення регулювання короткострокового кредитування в Україні є: аналіз клієнтської бази, моніторинг ефективності процесу регулювання короткострокового кредитування в Україні, розрахунок рівня кредитних ризиків, методи мінімізації ризиків. Процес мінімізації ризиків складається з удосконалення механізму процесу регулювання короткострокового кредитування в Україні, диверсифікації кредитів та їх лімітування, створення резервів, прийняття забезпечення, страхування ризику. Усі процеси, що складають процес мінімізації ризиків, підпорядковується чинному законодавству України, вимогам НБУ та здійснюється відповідно до процесу регулювання короткострокового кредитування в Україні. Крім того, методами управління ризиками в комерційних банках України в сучасний період є також централізація управління ризиками, оцінка кредитного рейтингу контрагентів банку за внутрішньою рейтинговою системою, оцінка структури кредитної операції, включаючи забезпечення та ін.

Слід звернути увагу на те, що облікова ставка застосовуються в більшості банківських систем світу. Проте їх значення набагато нижче, ніж в Україні (наприклад, ЄЦБ встановлює значення цього показника менше 1%). Значна когорта економістів розходяться в думках з питання зміни облікової ставки. Одні з них вважають, що необхідно знижувати значення цього

інструменту, оскільки це пов'язано з ризиками уповільнення зростання економіки, які, у свою чергу, вище, ніж інфляційні. Наслідком чого облікова ставка може зробити негативний вплив на економіку країни і позначитися на динаміці ВВП. Інші, навпаки, вважають, що облікову ставку треба підвищувати, оскільки для НБУ, облікова ставка – це інструмент впливу на інфляцію, і зменшення її може означати вільний рух цін, вихід їх з під контролю.

Перспективи активізації процесу регулювання короткострокового кредитування в Україні безумовно передбачають подальшу лібералізацію політики рефінансування: поступове, виважене зниження облікової ставки, тимчасове введення довгострокового цільового рефінансування життєздатних, платоспроможних банків з метою відновлення іпотечного кредитування, розвитку малого і середнього бізнесу, реалізації загальнодержавних інфраструктурних проектів, що означає появу нових робочих місць і збільшення кількості кредитоспроможного населення.

Основні принципи, на яких повинна базуватися політика рефінансування, це виваженість, прозорість і контрольованість, тобто контроль НБУ за цільовим використанням банками коштів рефінансування.

Виклики сучасного етапу економічного розвитку в Україні потребують формування ефективної системи рефінансування. Для досягнення такої ефективності автор вважає за доцільне: запровадити бланкове кредитування НБУ терміном до семи днів з метою регулювання ліквідності банків; розширити перелік неринкових активів, які можуть виступати у якості застави при рефінансуванні (портфель споживчих кредитів, портфель кредитів обслуговування фізичних осіб, основні засоби банків); створення в НБУ адекватної системи ризик-менеджменту, направлену на мінімізацію ризиків при рефінансуванні банків.

Таким чином, незважаючи на зміни в законодавстві України, введення нових нормативів кредитного ризику та регулятивного капіталу з метою наближення до європейських стандартів, фінансовий стан багатьох

українських банків продовжує погіршуватися, частка простроченої заборгованості за кредитами продовжує зростати, а кількість працюючих банків скорочуватися. Все це призвело до стрімкого стримання розвитку сектора економіки в країні. Це зумовлює необхідність розробки заходів щодо мінімізації кредитних ризиків з одночасним збільшенням депозитної та кредитної бази банків, зростання привабливості кредитних ресурсів та зменшення труднощів щодо їх отримання.

На тлі загасаючої фінансової кризи банки знову активізували свою діяльність, і спостерігається поступове зростання банківського кредитування. Зміна інституціональних характеристик розвитку банківського сектора дає підстави вважати, що банківський сектор розвивається екстенсивним шляхом, що проявляється як і розширення продуктової лінійки на ринку кредитування. Все це зумовлює певні ризики, з якими стикається АТ «ПриватБанк». У зв'язку з цим формування кредитного портфеля відбувається з враховуючи аналітичні викладки, що сприяє підвищенню якості формованого кредитного портфеля комерційними банками.

Вкрай необхідною є всебічна підтримка держави в створенні механізму стимулювання банків щодо вкладення коштів в реальний сектор через вдосконалення нормативно-правової бази в частині, що стосуються умов взаємодії банківських установ із виробничим сектором (рис. 3.1), а також закладення більш вигідних умов такої взаємодії в порівнянні з іншими секторами, зокрема на дотаційній чи привілейованій основі (запровадження нижчих регулятивних вимог до діяльності банків, звільнення від оподаткування коштів, які спрямовані на розвиток виробництва). Також з метою зниження кредитного ризику комерційних банків, необхідно було б розробити механізм забезпечення таких кредитів за рахунок державних коштів (державні гарантії повернення позикових ресурсів) [38, с. 58]. В даному контексті доцільне створення державної страхової компанії, яка б тісно співпрацювала з банківськими установами, що здійснюють кредитування реального сектору.

Рис. 3.1. Шляхи вдосконалення кредитування реального сектору економіки [47, с. 67]

Іншим варіантом є створення проміжної фінансової установи між першим та другим рівнями банківської системи, що за рахунок державних коштів сприятиме кредитуванню пріоритетних галузей економіки, не створюючи, при цьому, конкуренцію банкам. За таких умов, держава визначатиме пріоритетні галузі розвитку, фінансові установи розроблятимуть механізми та інструменти кредитного регулювання за рахунок бюджетних коштів, а банки виступатимуть виконавцями замовлення. Така взаємодія надасть можливість ефективно розподіляти кредитні ресурси та перерозподіляти ризики кредитування.

Отже, підсумовуючи, можемо констатувати, що подальший ефективний розвиток держави не можливий без розвитку реального сектору економіки, куди пріоритетно мають бути спрямовані фінансові ресурси комерційних банків. Забезпечення цього завдання повинне здійснюватись у тісній взаємодії всіх учасників фінансово-кредитного ринку – позичальників,

банків, НБУ і держави. Відтак, для подолання кризового спаду, забезпечення стійкого економічного зростання і реструктуризації всієї економіки на сучасній технологічній основі, необхідні узгоджені і скоординовані дії промислового, фінансового, торговельного, страхового секторів, які сьогодні функціонують ізольовано один від одного. Тому пріоритетним напрямком посилення їх функціональних взаємозв'язків є підвищення ефективності державного управління і ролі держави в процесі такої модернізації, яка повинна сприяти підвищенню взаємодії реального та банківських секторів на основі: створення умов, які б зацікавили банківські установи в кредитуванні підприємств реального сектору та сприяли, водночас, зниженню ризиковості здійснення таких операцій; забезпечення належного правового та економічного середовища, яке б сприяло захисту інтересів кредиторів та позичальників в процесі кредитування та перехресному обслуговуванні клієнтів; покращення доступу банків до інформації, необхідної для оцінки реального фінансового стану клієнта та управління його грошовими потоками, завдяки чому банківські установи матимуть змогу контролювати та, в разі необхідності, регулювати діяльність позичальників; впровадження ефективного механізму контактів між інститутами управління фінансовими і кредитними відносинами, що повинне забезпечити збалансованість їх інтересів, задач і принципів та зорієнтувати на спільну спрямованість досягнення стабільного економічного розвитку України.

При формуванні механізму прогнозування обсягу кредитних ресурсів АТ «ПриватБанк» у результаті побудови оптимальної моделі кредитування фізичних осіб важливим є наявність і розвиток його організаційного забезпечення. Організаційний процес оцінки кредитоспроможності позичальника є складовою частиною розрахунку оціночного резерву під кредитний ризик. У цілому розрахунок оціночного резерву під кредитний ризик можна визначити як сукупність етапів і дій працівників кредитного відділу банку щодо оцінки кредитоспроможності потенційного позичальника, надання та обслуговування кредиту, здійснення контролю за

його погашенням [14, с. 152].

Цілісний погляд на організаційне забезпечення прогнозування обсягу кредитних ресурсів АТ «ПриватБанк» у результаті побудови оптимальної моделі кредитування фізичних осіб представлений на рис. 3.2.

Рис. 3.2. Організаційне забезпечення оцінки кредитоспроможності позичальника у результаті побудови оптимальної моделі кредитування фізичних осіб (авторський підхід)

Методичні підходи щодо прогнозування обсягу кредитних ресурсів базуються на використанні певних методів і математичних моделей з групи класифікаційних моделей [20, с. 47]. Відповідно до цих моделей, залежно від

категорії позичальників, що встановлюється за допомогою сукупності розрахованих рейтингових показників, оцінюється їх кредитний рейтинг. Надалі позичальники відносяться до однієї з декілька груп рейтингу та кредитуються з урахуванням характеристики установленого кредитного рейтингу в процесі встановлення вартості кредитів.

Методичні підходи щодо прогнозування обсягу кредитних ресурсів АТ «ПриватБанк» у результаті побудови оптимальної моделі кредитування фізичних осіб базуються на використанні певних методів і математичних моделей, що є важливою складовою науково-методичного інструментарію за обраним напрямом дослідження. Оцінка кредитоспроможності позичальника як важлива складова розрахунку оціночного резерву під кредитний ризик, в свою чергу, містить такі організаційні етапи: 1) фінансово-економічний аналіз; 2) експертиза відділу банківської безпеки дирекції, якій підпорядковується відділення, куди звернувся клієнт; 3) правова експертиза наданих позичальником документів; 4) оцінка наявного забезпечення по кредиту; 5) експертиза кредитної заявки працівниками департаменту ризик-менеджменту; 6) експертиза кредитної заявки працівниками департаменту з питань взаємодії з небанківськими установами [31, с. 79].

При правовій оцінці наданих документів необхідною є наявність службової записки адміністратора головного управління банку з наданням повного пакету документів, передбаченого внутрішніми положеннями банку. Висновок фізичної служби може містити зауваження щодо наявності повноважень на підписання договорів чи щодо можливості прийняття визначеного забезпечення у заставу. Такий висновок повинен містити коротке обґрунтування та виноситись на розгляд Колегіального органу банку. При наявності у висновку фізичної служби зауважень щодо правового забезпечення наданих документів додатково необхідно перевірити документи з усуненими зауваженнями. У випадку, якщо всі зауваження виправлено, працівник фізичного відділу проставляє відповідний запис на висновку

«Документи, які зазначені у зауваженнях фізичної служби та зафіксовані в рішенні (реквізити рішення та колегіальний орган банку з питань кредитування, що його прийняв) надані», дата, підпис та розшифровка підпису візуючого».

Запропонований алгоритм інформаційної взаємодії основних суб'єктів аналізу кредитоспроможності позичальника за виділеними організаційними етапами при формуванні внутрішнього кредитного рейтингу представлено на рис. 3.3.

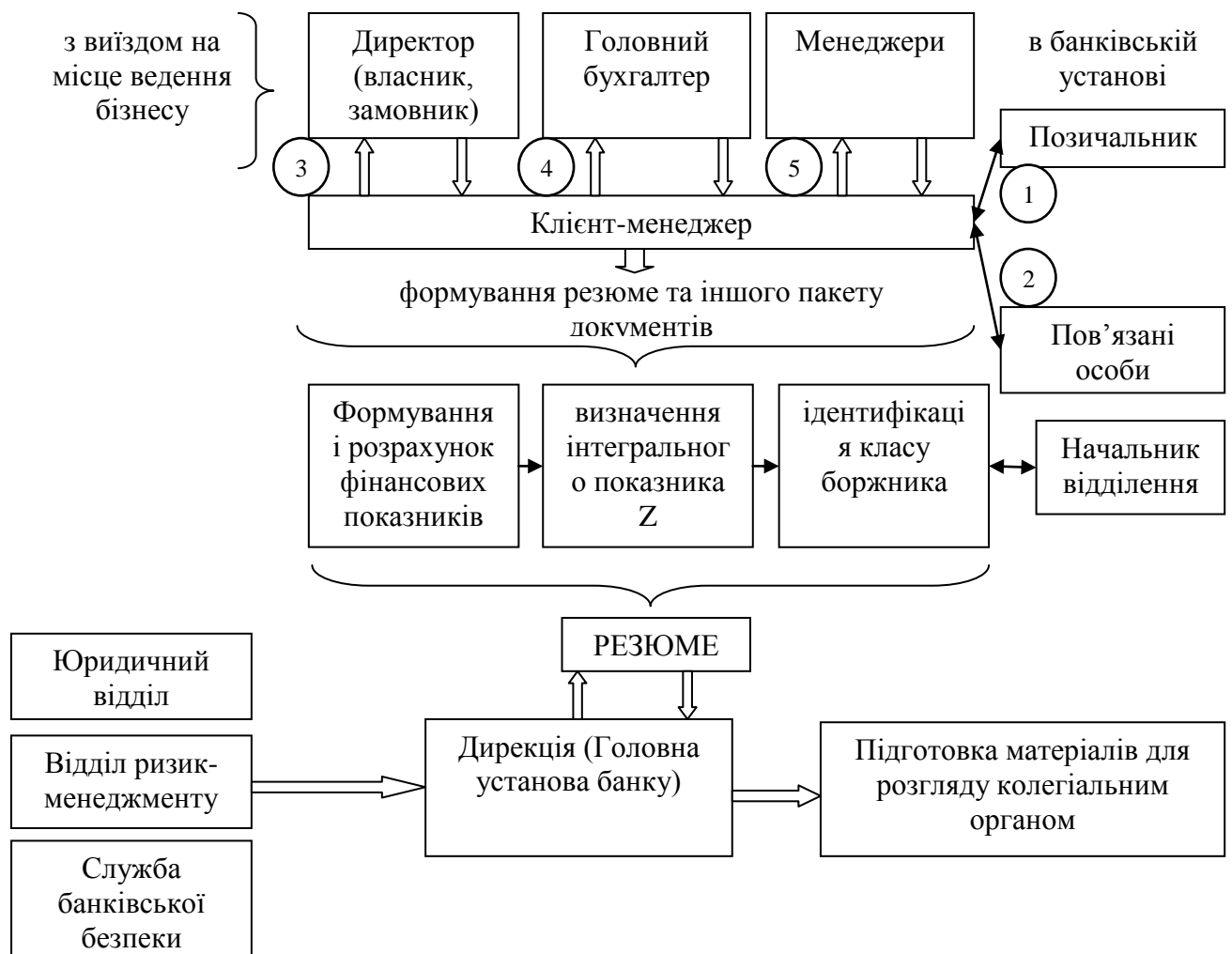

Рис. 3.3. Алгоритм інформаційної взаємодії основних суб'єктів аналізу кредитоспроможності позичальника за виділеними організаційними етапами при формуванні внутрішнього кредитного рейтингу*

*Примітка:

1 – фінансова звітність, управлінська звітність, дані про позабалансові ризики;

- 2 – інформація про пов'язаних осіб;
- 3 – інформація про поточний стан на підприємстві (управлінська звітність, внутрішні регламенти);
- 4 – фінансова звітність, документи по організації облікового процесу;
- 5 – фінансова та управлінська звітність по окремих напрямках роботи підприємства (технологічна документація тощо);
- 6 – узгодження пакету документів з начальником відділення;
- 7 – передача пакету документів до Дирекції (Головної установи банку) та супроводжувальної службової записки;
- 8 – оцінка якості підготовки Резюме;
- 9 – висновки фізичного відділу, служби банківської безпеки, відділу ризик-менеджменту.

Доцільно виділити дві групи методики оцінки кредитоспроможності фізичної особи: 1) класифікаційні моделі (рейтингові, прогнозні, МДА, система показників, CART); 2) моделі на основі комплексного аналізу (правило «6С», CAMPARI, PARTS, оціночна система аналізу). Найбільш прийнятною та вдалою з точки зору практичного застосування, на нашу думку, можна вважати рейтингову модель, яку обрано за основу формування математичного забезпечення рішення шуканої задачі, але з урахуванням ризику отримання прогнозованої (очікуваної) величини грошового потоку. Залежно від категорії позичальників, що встановлюється за допомогою сукупності розрахованих фінансових показників, оцінюється їх кредитний рейтинг.

Отже, мінімізація кредитного ризику може бути забезпечена шляхом укладання угоди «Кредитний дефолтний своп», що є похідним фінансовим інструментом. По суті, це двостороння угода, згідно з якою покупець захисту на користь продавця захисту погоджується здійснювати періодичні (або разові) платежі. Такі платежі повинні здійснюватися в обмін на зобов'язання останнього відшкодувати збитки, що виникли у разі дефолту, визначеного

цією угодою особи та бути забезпечені в протязі заздалегідь певного періоду часу.

3.2. Удосконалення механізму банківського кредитування фізичних осіб

Важливим напрямом управління фінансово-господарським станом банківської системи України повинно стати повернення довіри та залучення у статутні капітали банків грошових коштів населення. Основними напрямками підвищення рівня управління фінансово-господарським станом АТ «ПриватБанк» на сучасному етапі повинно стати:

- залучення до АТ «ПриватБанк» додаткового акціонерного управління фінансово-господарським станом на основі додаткових емісій акцій або внесків власників чи засновників банків;
- розробка АТ «ПриватБанк» планів підвищення рівня управління фінансово-господарським станом із використанням додаткових джерел залучення коштів як на внутрішніх, так і на зовнішніх фінансових і грошових ринках;
- залучення АТ «ПриватБанк» стратегічних інвесторів, у тому числі й іноземних;
- покращення якості управління фінансово-господарським станом та забезпечення достатнього рівня покриття капіталом ризиків, що беруть на себе АТ «ПриватБанк», в тому числі вдосконалення структури управління фінансово-господарським станом;
- стимулювання капіталізації прибутку в АТ «ПриватБанк», зокрема шляхом вдосконалення оподаткування та дивідендної політики;
- вдосконалення методики розрахунку управління фінансово-господарським станом;
- вдосконалення розрахунку та розробка систем моніторингу

фінансово-господарського стану.

Підвищення рівня управління фінансово-господарським станом банківської системи України, посилення процедур реорганізації, вдосконалення діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, реорганізації та ліквідації банківських установ повинно відбуватися у таких напрямках:

- нормативне та методичне забезпечення регулювання процесів капіталізації та фінансової реструктуризації банків, а також механізмів антикризового управління;
- вдосконалення процедури ліквідації банків, у тому числі продажу майна (активів) банку, що ліквідується, та проблемних активів;
- вдосконалення методичних рекомендацій та нормативних документів щодо визначення критеріїв проблемності у діяльності банків;
- встановлення прозорого порядку продажу банків, призначення та діяльності тимчасової адміністрації, створення інституту кризових менеджерів;
- забезпечення дієвого моніторингу фінансового стану банківських установ і надійних систем своєчасного реагування органів банківського нагляду на погіршення проблем банку з метою локалізації наслідків неефективного управління банком.

Аналіз якості кредитного портфеля дозволив встановити, що прострочені кредити становлять близько 0,5% від усього портфеля автокредитів. Даний факт підтверджує, що автокредити мають незначний ризик неповернення кредиту, оскільки забезпеченням виступає застрахований автомобіль [37, с. 112]. Варто відзначити, що АТ «ПриватБанк» зможе продати посередницькій структурі SPV активи у розмірі 1515000 тис. грн., що зумовить зменшення розміру активів з 3120400 тис. грн. до 1605400 тис. грн., а це у свою чергу позитивно вплине на розмір адекватності управління фінансово-господарським станом.

Далі необхідно прийняти рішення про кількість траншів. Найбільш

доцільно розділити пул кредитів на три облігаційні транші, а саме: клас А – 150 млн. дол., клас Б – 100 млн. дол. і клас В – 50 млн. дол., розділивши ризики – відповідно 16,7%, 33,3% і 50%. Розподіл облігацій на окремі транші дозволить не тільки структурувати інвесторів, але й зацікавити широке коло покупців. Отже, інвестори, які бажають ризикувати найменше, будуть купувати облігації класу А. Якщо ж інвестора у першу чергу зацікавить отримання якомога більшого прибутку і він згоден ризикнути, то облігації класу В саме для нього. Після визначення кількості траншів доцільно встановити оптимальну дохідність за облігаціями, врахувавши такі критерії:

- процентна ставка за облігаціями в Україні на рівні 10–12%;
 - відсоткова ставка за автокредитами АТ «ПриватБанк» дорівнює 17% річних;
 - основні витрати на присвоєння рейтингу, аудиторські послуги та ін.
- За оцінками експертів, такі витрати становлять близько 0,5–1% від обсягу.

Пропонуємо проводити традиційну сек'юритизацію, коли банк продає свої активи SPV, продовжуючи при цьому отримувати відсотки за кредит та погашення основної суми боргу. Крім того, він перераховує частину платежів до цільової компанії.

Отже, можна визначити основних учасників сек'юритизації автокредитів у АТ «ПриватБанк», а саме:

- банк-оригінатор, який надає кредити на купівлю автомобілів;
- клієнти, які отримали кредит у банку, погашають основну суму боргу та сплачують відсотки за його користування;
- компанія спеціального призначення, яка викупує активи у оригінатора;
- інвестори, які купують цінні папери, випущені SPV під заставу пулу активів. Серед них і банк-оригінатор;
- сервісер, який обслуговує активи;
- аудиторська компанія, яка здійснює аудиторські перевірки;
- хеджер, який здійснює страхування валютних та процентних

ризиків;

- рейтингові агентства, які визначають рейтинг цінних паперів, зазвичай більший, ніж рейтинг країни, в якій знаходиться оригінатор;
- компанії, які забезпечують додаткові гарантії якості активів.

Більш докладно функції, права та обов'язки учасників сек'юритизації подані у табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Основні учасники процесу сек'юритизації в АТ «ПриватБанк»
(згруповано автором на основі [29, с. 53])

Учасник	Основні функції	Права	Обов'язки
Оригінатор	Продаж пулу активів компанії спеціального призначення	Отримання грошових коштів від продажу активів та маржі від надходжень від позичальників	Забезпечення стандартизації та якості активів, що є основою сек'юритизації
Компанія спеціального призначення (SPV)	Купівля пулу активів у оригінатора, емісія цінних паперів, а також розрахунки з інвесторами	Право передати сервісеру повноваження щодо отримання, управління та забезпечення стягнення дебіторської заборгованості	Не емітувати будь-які інші боргові цінні папери, не брати участі у об'єднанні компаній, не здійснювати інші дії та угоди, крім необхідних для сек'юритизації
Інвестори	Купівля цінних паперів, які забезпечені активами	Отримання основної суми боргу та відсотків за облігаціями, а також звітності про діяльність SPV оригінатора	Повна оплата номінальної вартості облігацій
Сервісер	Обслуговування сек'юритизованих активів	Отримання певної винагороди від ЗРУ	Управління, а також при необхідності стягнення дебіторської заборгованості
Позичальники банку	Отримання споживчого кредиту у банку на купівлю автомобіля	Купівля автомобіля на отримані від банку кошти	Своєчасна виплата банку-оригінатору основної суми боргу та відсотків за ним
Рейтингові агентства	Присвоєння рейтингу випущеним облігаціям	Отримання винагороди від оригінатора	Чесність та прозорість при присвоєнні рейтингів
Аудиторські компанії	Здійснення аудиторських перевірок оригінатора та SPV	Отримання винагороди від оригінатора або SPV	Проведення якісних аудиторських перевірок та представлення правдивих звітів
Хеджер	Хеджування процентних та валютних ризиків	Отримання винагороди від SPV	Страховання процентних та валютних ризиків шляхом купівлі останніх
Трастові компанії	Забезпечення підвищення якості активів	Отримання винагороди від оригінатора або SPV	Страховання кредитних ризиків банку

Так, для обох основних учасників сек'юритизації – банку-оригінатора

та інвесторів є позитивні моменти. Для банку сек'юритизація вигідна, якщо:

- він списує зі свого балансу активи, збільшуючи адекватність управління фінансово-господарським станом та деякі інші показники;
- залучає додаткове фінансування за рахунок продажу активів компанії спеціального призначення;
- знижується кредитний ризик;
- банк має можливість диверсифікувати джерела фінансування, виходячи на фондовий ринок і при цьому знижуючи вартість залучення управління фінансово-господарським станом;
- підвищується конкурентоздатність банку, з'являється можливість виходу на іноземні ринки управління фінансово-господарським станом у результаті присвоєння йому рейтингу провідними рейтинговими агентствами світу;
- важлива можливість зарахування сек'юритизованих цінних паперів до управління фінансово-господарським станом третього рівня, що в свою чергу дозволить підвищити рівень управління фінансово-господарським станом банку.

Запропоноване здійснення сек'юритизації автокредитів в АТ «ПриватБанк» представлено на рис. 3.4.

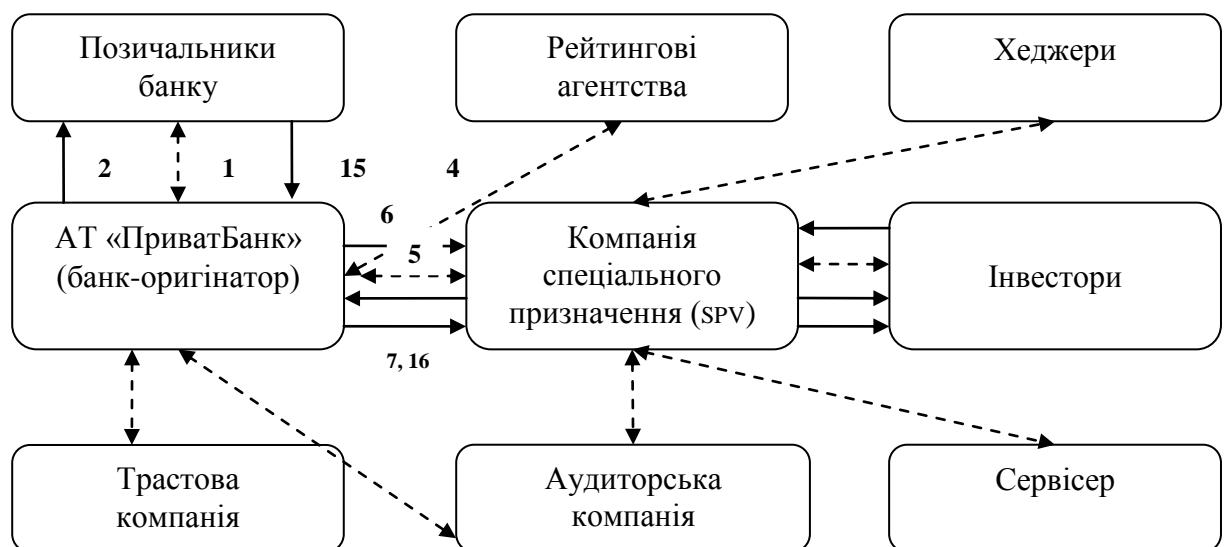

Рис. 3.4. Механізм сек'юритизації автокредитів у АТ «ПриватБанк»
(авторський підхід)

Операції при проведенні сек'юрїтизації автокредитів у АТ «ПриватБанк»:

1. Кредитний договір про надання авто кредитів.
 2. Надання банком клієнту коштів для купівлі автомобіля.
 3. Договір з компаніями про страхування кредитного ризику.
 4. Надання рейтинговими агентствами рейтингу для цінних паперів кожного класу. При наявності додаткового страхування кредитних ризиків та резервних фондів рейтинг облігацій буде вищим, ніж рейтинг країни.
 5. Підписання банком договору з компанією спеціального призначення про продаж останньому активів, забезпечених автокредитами.
 6. Продаж активів SPV.
 7. Оплата ціни купівлі пулу активів.
 8. Договір підписки на цінні папери.
 9. Продаж облігацій інвесторам.
 10. Оплата інвесторами купонної вартості облігацій.
 11. Підписання договору з хеджером про страхування процентних та валютних ризиків.
 12. Перевірка та надання звітів аудиторською компанією про діяльність SPV.
 13. Перевірка та надання звітів аудиторською компанією про діяльність банку-оригінатора.
 14. Договір із сервісером про управління, а також у випадку необхідності стягнення дебіторської заборгованості.
 15. Виплати клієнтами заборгованості за кредитом та відсотків за користування ним.
 16. Передача банком отриманих коштів від клієнта компанії спеціального призначення.
 17. Виплата SPV доходу інвесторам.
- Проведемо розрахунок можливості збільшення управління фінансово-

господарським станом за рахунок сек'юритизації активів АТ «ПриватБанк»:

– Банк планує продати посередницькій структурі SPV активи у розмірі 1515000 тис.;

– Активи після проведення сек'юритизації активів:

$$A = 3120400 - 1515000 = 3120400 \text{ тис. грн.}$$

проведення сек'юритизації активів позитивно вплине на розмір адекватності управління фінансово-господарським станом, адже банк-емітент може викупити вже сек'юритизовані цінні папери, які можна віднести до складу управління фінансово-господарським станом, зокрема до його 3-го рівня з коефіцієнтом 0,1–0,2. Побудуємо трендову модель зміни обсягу кредитних ресурсів за рахунок побудови оптимальної моделі кредитування фізичних осіб (рис. 3.5).

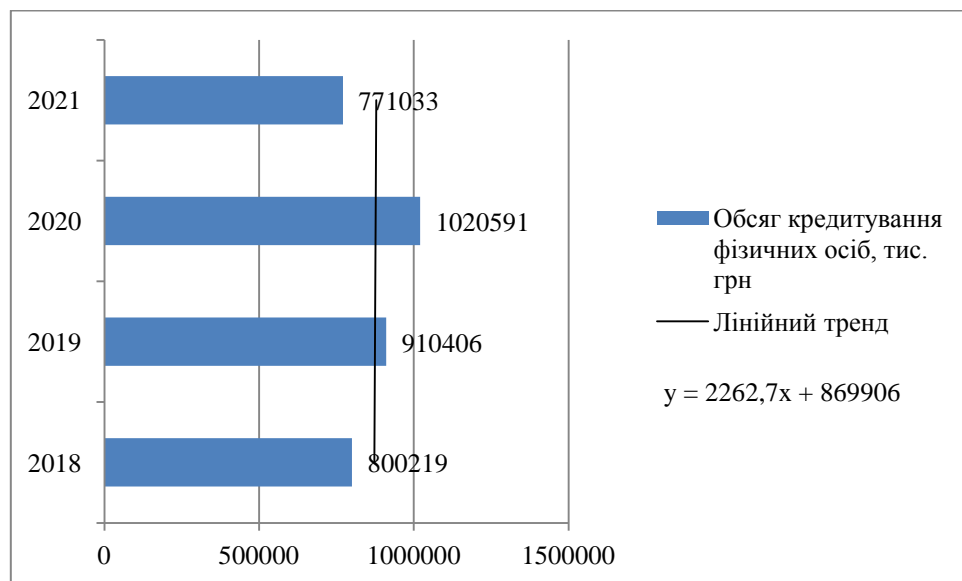

Рис. 3.5. Трендова модель зміни обсягу кредитних ресурсів у результаті побудови оптимальної моделі кредитування фізичних осіб АТ «ПриватБанк» (тис. грн) (побудовано автором)

Використовуючи економетричну модель зміни обсягу кредитних ресурсів за рахунок побудови оптимальної моделі кредитування фізичних осіб розрахуємо прогностні значення даного показника:

$$y = 2262,7 * x + 869906$$

$$y_{2023} = 2262,7 * 5 + 869906 = 881219,5 \text{ тис. грн.};$$

$$y_{2024} = 2262,7 * 6 + 869906 = 883482,2 \text{ тис. грн.};$$

$$y_{2025} = 2262,7 * 7 + 869906 = 885744,9 \text{ тис. грн.}$$

Отже, у результаті побудови оптимальної моделі кредитування фізичних осіб АТ «ПриватБанк» плануємо збільшення обсягу кредитних ресурсів (у 2025 р., порівняно з 2023 р., на 110186,5 тис. грн. або на 14,29%). Варто зазначити, що при наданні кредиту виключно під поруку або гарантію фізичної особи необхідно здійснювати аналіз фінансового стану поручителя або гаранта в порядку, встановленому внутрішнім положеннями про кредитування.

Обґрунтовано на пряму мінімізація кредитних ризиків банківської установи. Варто відзначити, що мінімізація кредитного ризику може бути забезпечена шляхом укладання угоди «Кредитний дефолтний своп», що є похідним фінансовим інструментом. По суті, це двостороння угода, згідно з якою покупець захисту на користь продавця захисту погоджується здійснювати періодичні (або разові) платежі. Такі платежі повинні здійснюватися в обмін на зобов'язання останнього відшкодувати збитки, що виникли у разі дефолту, визначеного цією угодою особи та бути забезпечені в протязі певного періоду часу. Основними методами вдосконалення регулювання короткострокового кредитування в Україні є: аналіз клієнтської бази, моніторинг ефективності процесу регулювання короткострокового кредитування в Україні, розрахунок рівня кредитних ризиків, методи мінімізації ризиків. Процес мінімізації ризиків складається з удосконалення механізму процесу регулювання короткострокового кредитування в Україні, диверсифікації кредитів та їх лімітування, створення резервів, прийняття забезпечення, страхування ризику. Усі процеси, що складають процес мінімізації ризиків, підпорядковується чинному законодавству України, вимогам НБУ та здійснюється відповідно до процесу регулювання короткострокового кредитування в Україні. Крім того, методами управління ризиками в комерційних банках України в сучасний

період є також централізація управління ризиками, оцінка кредитного рейтингу контрагентів банку за внутрішньою рейтинговою системою, оцінка структури кредитної операції, включаючи забезпечення та ін.

Виявлено шляхи підвищення довіри до кредитування банком. Аналіз якості кредитного портфеля дозволив встановити, що про-строчені кредити становлять близько 0,5% від усього портфеля авто-кредитів. Даний факт підтверджує, що автокредити мають незначний ризик неповернення кредиту, оскільки забезпеченням виступає за-страхований автомобіль. Варто відзначити, що АТ КБ «ПриватБанк» зможе продати посере-дницькій структурі SPV активи у розмірі 1515000 тис. грн., що зумовить зменшення розміру активів з 3120400 тис. грн. до 1605400 тис. грн., а це у свою чергу позитивно вплине на розмір адекватності управління фінансово-господарським станом. Пропонуємо проводити традиційну сек'юритизацію, коли банк продає свої активи SPV, продовжуючи при цьому отримувати відсотки за кредит та погашення основної суми боргу. Крім того, він перераховує частину платежів до цільової компанії. У результаті побудови оптимальної моделі кредитування фізичних осіб АТ КБ «ПриватБанк» плануємо збільшення обсягу кредитних ресурсів (у 2025 р., порівняно з 2023 р., на 110186,5 тис. грн. або на 14,29%). Варто зазначити, що при наданні кредиту виключно під поруку або гарантію фізичної особи необхідно здійснювати аналіз фінансового стану поручителя або гаранта в порядку, встановленому внутрішнім положеннями про кредитування.

ВИСНОВКИ

Отже, за результатами проведеного дослідження отримано відповідні висновки:

Банківське кредитування – це сукупність усіх банківських позик, які структуровані за певними параметрами відповідно до завдань визначеної банком кредитної політики. Банківське кредитування характеризується доходністю, ризиком та ліквідністю, а також має усі властивості банківського портфеля, але при цьому, має свою специфіку. Основною характеристикою доходності банківського кредитування є ефективна річна відсоткова ставка, яка є інструментом співставлення із доходністю інших видів активів та аналізу обґрунтованості відсоткових ставок за виданими кредитами. Ризик банківського кредитування являє собою ступень імовірності подій, за яких банк отримає збитки внаслідок кредитних операцій.

Кредит – це взаємини між кредитором і позичальником; зворотній рух вартості; рух платіжних засобів на принципах зворотності; рух позиченої вартості; рух позикового капіталу та ін. У роботі досліджено класифікаційні ознаки кредиту на основі конкретизації принципів кредитування: за стоковістю повенення; платності; забезпеченості; цільового характеру та диференційованості. За формою забезпечення кредити поділяються на: забезпечені заставою (майном, майновими правами, цінними паперами); гарантовані (банками, фінансами чи майном третьої особи); з іншим забезпеченням (поручительством, свідоцтвом страхової організації); незабезпечені (бланкові).

АТ КБ «ПриватБанк» забезпечує універсальне обслуговування для широкого кола клієнтів, являючись лідером українського ринку в роздрібному сегменті, активно просуваючи послуги для малого та середнього бізнесу та вибірково працюючи в корпоративному секторі. Управління кредитним ризиком здійснюється на підставі регулярного аналізу спроможності позичальників та потенційних позичальників виконувати свої

зобов'язання з погашення кредитів та сплати процентів, регулярного аналізу якості кредитного портфелю з метою моніторингу рівня кредитного ризику, шляхом зміни, за необхідності, лімітів кредитування, шляхом одержання застави, її перевірки та переоцінки застави з встановленою періодичністю, та використовуючи інші інструменти зниження ризику.

Проведений аналіз ефективності кредитування банком показав, що за 12 місяців 2021 року кредити та аванси клієнтам, які АТ КБ «ПриватБанк» списав за рахунок резервів в минулих роках, було відшкодовано в загальній сумі 432 мільйони гривень, включаючи відшкодування 275 мільйонів гривень за кредитними картками, 141 мільйонів гривень за кредитами юридичним особам, 11 мільйонів гривень за іпотечними та 5 мільйонів гривень за кредитами підприємствам малого та середнього бізнесу.

Упродовж 2018-2021 рр. АТ КБ «ПриватБанк» вело прибуткову діяльність, що свідчить про підвищення ефективності діяльності банку. Внаслідок воєнних дій та окупації певної території України доступ до низки відділень АТ КБ «ПриватБанк» є обмеженим.

Загальний обсяг кредитів та авансів клієнтам, наданих в АТ КБ «ПриватБанк» упродовж 2017-2021 рр. збільшився за рахунок зростання кредитів, наданих юридичним особам, на 612 млн грн або на 17,59%, обсягу кредитів, наданих фізичним особам (кредитні картки) на 14960 млн. грн. або на 49,29%; кредити фізичним особам – іпотечні кредити за 2017-2021 рр. зросли на 728 млн. грн. або на 7,97%; кредити фізичним особам – споживчі кредити зросли на 2199 млн. грн. або на 69,94%; кредити фізичним особам – кредити на придбання автомобіля збільшилися на 130 млн. грн. або на 49,24%.

Обґрунтовано напрями мінімізації кредитних ризиків банківської установи. Вона може бути забезпечена шляхом укладання угоди «Кредитний дефолтний своп», що є похідним фінансовим інструментом. По суті, це двостороння угода, згідно з якою покупець захисту на користь продавця захисту погоджується здійснювати періодичні (або разові) платежі. Такі

платежі повинні здійснюватися в обмін на зобов'язання останнього відшкодувати збитки, що виникли у разі дефолту, визначеного цією угодою особи та бути забезпечені в протягом заздалегідь певного періоду часу.

Основними методами вдосконалення регулювання короткострокового кредитування в Україні є: аналіз клієнтської бази, моніторинг ефективності процесу регулювання короткострокового кредитування в Україні, розрахунок рівня кредитних ризиків, методи мінімізації ризиків.

На підставі проведеного дослідження обґрунтовано шляхи підвищення довіри до кредитування банком. Аналіз якості кредитного портфеля дозволив встановити, що прострочені кредити становлять близько 0,5% від усього портфеля автокредитів. Даний факт підтверджує, що автокредити мають незначний ризик неповернення кредиту, оскільки забезпеченням виступає застрахований автомобіль. Варто відзначити, що АТ КБ «ПриватБанк» зможе продати посередницькій структурі SPV активи у розмірі 1515000 тис. грн., що зумовить зменшення розміру активів з 3120400 тис. грн. до 1605400 тис. грн., а це у свою чергу позитивно вплине на розмір адекватності управління фінансово-господарським станом. Доцільно проводити традиційну сек'юритизацію, коли банк продає свої активи SPV, продовжуючи при цьому отримувати відсотки за кредит та погашення основної суми боргу. Крім того, він перераховує частину платежів до цільової компанії. У результаті побудови оптимальної моделі кредитування фізичних осіб АТ КБ «ПриватБанк» плануємо збільшення обсягу кредитних ресурсів (у 2025 р., порівняно з 2023 р., на 110186,5 тис. грн. або на 14,29%). Варто зазначити, що при наданні кредиту виключно під поруку або гарантію фізичної особи необхідно здійснювати аналіз фінансового стану поручителя або гаранта в порядку, встановленому внутрішнім положеннями про кредитування.

Процес мінімізації ризиків повинен передбачати удосконалення механізму процесу регулювання короткострокового кредитування в Україні, диверсифікацію кредитів та їх лімітування, створення резервів, прийняття забезпечення, страхування ризику. Усі ці процеси мінімізації ризиків,

відповідають чинному законодавству України, вимогам НБУ та здійснюється відповідно до процесу регулювання короткострокового кредитування в Україні. Методами управління ризиками в комерційних банках України в сучасний період повинна бути також централізація управління ризиками, оцінка кредитного рейтингу контрагентів банку за внутрішньою рейтинговою системою, оцінка структури кредитної операції, включаючи забезпечення та ін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України: Закон України. URL: www.rada.gov.ua (дата звернення: 01.11.2022)
2. Про Національний банк України: Закон України (остання редакція: N 2922-III (2922-14) від 10.01.2003) (зі змінами та доповненнями). URL: www.rada.gov.ua (дата звернення: 01.11.2022)
3. Про банки та банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. №2121-14 (зі змінами та доповненнями остання редакція від 16.10.2011). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> (дата звернення: 01.11.2022)
4. Про споживче кредитування: Закон України. Документ 1734-VIII, чинний, поточна редакція – Редакція від 08.01.2021, підстава – 891-IX. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 1, ст.2. URL-: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1734-19#Text> (дата звернення: 01.11.2022)
5. Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю: Закон України (зі змінами та доповненнями). URL: www.rada.gov.ua (дата звернення: 01.11.2022)
6. Про іпотеку: Закон України від 5 червня 2003 року N 898-IV. URL: www.rada.gov.ua (дата звернення: 01.11.2022)
7. Про іпотечні облігації: Закон України (зі змінами та доповненнями). URL: www.rada.gov.ua (дата звернення: 01.11.2022)
8. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обмежень: Закон України (зі змінами та доповненнями). URL: www.rada.gov.ua (дата звернення: 01.11.2022)
9. Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень: Закон України (зі змінами та доповненнями). URL: www.rada.gov.ua (дата звернення: 01.11.2022)
10. Цивільний кодекс України. Документ 435-IV, чинний, поточна редакція – Редакція від 01.01.2021, підстава – 942-IX. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 40-44, ст. 356. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 01.11.2022)

11. Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями. Постанова Правління НБУ від 30.06.2016. Документ v0351500-16, чинний, поточна редакція – Редакція від 10.10.2022, підстава – v0214500-22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#Text> (дата звернення: 01.11.2022)

12. Белозерцев В. С. Товарний кредит: економічна сутність та особливості надання. *Економіка та держава*. 2015. № 7. С. 58-62.

13. Боденчук Л. Б., Кулікова С. М. Управління та аналіз кредиторської заборгованості в умовах пандемії. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2020. № 4 (70). С. 30-35.

14. Брегеда О. А. Забезпечення ліквідності комерційного банку: монографія. К., ТОВ «Задруга», 2016. 395 с.

15. Бугель Ю. Напрями удосконалення сучасних методів управління банківським кредитним портфелем. *Галицький економічний вісник*. 2020. № 2 (27). С. 157.

16. Ведернікова С. В. Удосконалення кредитних відносин між банками та підприємствами. *Економіка та держава*. 2015. № 2. С. 75-78.

17. Виговська Н. Г. Удосконалення нормативної регламентації оцінки кредитоспроможності позичальника. *Вісник ЖДТУ*. 2017. № 2 (80). С. 150–156.

18. Волосович С. В. Об'єктивна необхідність та функціональне призначення системи кредитних відносин. *Економічний вісник університету*. 2014. Вип. 22(1). С. 133-137.

19. Волкова В. В., Власенко О. С. Підвищення якості кредитного портфеля як чинник мінімізації кредитного ризику банку. *Економіка і організація управління*. 2021. № 2 (42). С. 76-85.

20. Гайдаржийська О. М. Напрями удосконалення управління кредитним ризиком. *Проблеми підвищення ефективності інфраструктури*.

2014. № 38. С. 47–50.

21. Гайдай І. Ю. Довгострокове банківське кредитування як спосіб фінансування економічного росту. *Вісник Донецького університету економіки та права*. 2013. № 1. С. 140-145.

22. Ганус І. С, Плікус І. И., Жукова Т. А. Рейтингування дебіторів як інструмент управління дебіторською заборгованістю. *Вісник СумДУ*. 2020. № 3. С.121-129

23. Грубінка І. І. Можливі напрямки вдосконалення кредитного механізму здійснення державної підтримки кредитного забезпечення вітчизняних підприємств в Україні. *Бізнес Інформ*. 2014. № 4. С. 215–220.

24. Грушко В. Оптимізація структури кредитного портфеля комерційного банку. *Вісник Національного банку України*. 2014. № 2. С. 28–32.

25. Гудзь О. Є. Дебіторська та кредиторська заборгованість в системі управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств. *Облік і фінанси АПК*. 2007. № 1–2. С. 65–70.

26. Дехтяр Н. Особливості врахування додаткових (суб'єктивних) факторів при проведенні оцінки кредитоспроможності позичальника – юридичної особи. *Вісник НБУ*. 2015. № 4. С. 71–75.

27. Зверук Л. А., Лисенко Т. С. Управління кредитною діяльністю банківських установ: сутність, практика, напрями вдосконалення. *Бізнес Інформ*. 2019. № 1. С. 349–357.

28. Зелінська О. В., Євдокімов А. О. Основи управління комерційними ризиками підприємств. *Економіка та держава*. 2019. № 11. С. 96-99.

29. Івасів І. Б. Макроекономічне стрес-тестування в банках України: монографія. Київ: КНЕУ, 2014. 186 с.

30. Карпчук Л. А. Оцінка механізму управління кредитним портфелем комерційних банків України в сучасних умовах. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка». 2016. № 3. С. 21–26.

31. Коблянська І. О., Коблянська Г. Ю., Гребенчук Ж. В. Методика обліку і аудиту розрахунків підприємства з постачальниками і підрядниками. *Modern economics*. 2017. № 3. С. 78–87.

32. Колісник О. П., Замота І. О. Теоретичні та практичні аспекти обліку і аналізу дебіторської заборгованості у сфері інформації та телекомунікацій. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*. №15 (2019). С. 108-113.

33. Костюк В. А., Тінюков С. В. Управління кредитним ризиком банку. *Гроші, фінанси, кредит*. 2016. Вип. 7. С. 754-760.

34. Крамаренко І. С. Міжгалузеві асиметрії кредитування національних підприємств. *Бізнес Інформ*. 2014. №12. С. 411–415.

35. Кредитний ризик комерційного банку: навч. посіб. О. В. Парнарівський, В. В. Вітлинський, Я. С. Наконечний, Г. І. Великоіваненко; за ред. В. В. Вітлинського. К. : Т-во «Знання», КОО, 2020. 251 с.

36. Кручак Л. В. Аналіз стану дебіторської та кредиторської заборгованості суб'єкта господарювання. *Економічний аналіз*. 2016. Т. 25 (2). С. 93–98.

37. Кусик Н. Л., Шатковська М. С. Управління кредиторською заборгованістю підприємства: обліково-аналітичний аспект. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2019. Том 18. Вип. 2 (42). С. 105-119.

38. Лагутін В. Д. Кредитування: теорія і практика: навч. посібник. К. : Знання, КОО, 2020. 215 с.

39. Макаренко Ю. П., Самойлова Д. О. Теоретичні аспекти управління кредитним портфелем банківської установи. *Економіка та держава*. 2020. № 6. С. 87–91.

40. Маркус О. В., Романюк І. О. Напрями вдосконалення управлінського обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками, інструменти контролю платоспроможності підприємств. *Ефективна*

економіка. 2014. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua> (дата звернення: 01.11.2022).

41. Пашков А. Оцінка якості кредитного портфеля. *Фінансовий простір*. 2019. № 2 (18). С. 14–21.

42. Петик Л. О. Аналіз тенденцій розвитку кредитування підприємств у банківському секторі України. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. Випуск 4. С. 893-896.

43. Погореленко Н. П., Юрченко А. Ю. Оцінка процесів управління кредитним портфелем АТ КБ «Приватбанк». *Бізнес Інформ*. 2020. № 10. С. 325–332.

44. Поляк Н. П. Теоретичні аспекти сутності кредиту. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2014. № 6. Т. 1. С. 185-188.

45. Сабліна Н. В. Аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду здійснення кредитування у ринковій економіці України. *Бізнес Інформ*. 2012. № 7. С. 136-138.

46. Солоділова К.В., Шафранова О.В. Сучасний стан кредитування в Україні. *Молодий вчений*. 2019. № 3 (43). С. 844-847.

47. Ступницька Т. М., Бамбуляк І. М., Маркова Т. Д., Кулік Н. М. Кредиторська заборгованість підприємства: оцінка та механізми управління. *Економіка харчової промисловості*. 2018. Т. 10. Вип. 4. С. 66–78.

48. Хохлов М. П., Корнієнко О. С. Управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства. *Економіка та управління підприємствами*. 2017. Вип. 10. С. 402–407.

49. Шарапа О. М. Особливості економічного аналізу кредиторської заборгованості підприємства. *Міжнародний науковий журнал*. 2016. Вип. 4. С. 91–101.

50. Шатковська М. С. Управління кредиторською заборгованістю на основі її аналізу. *Актуальні соціально-економічні та правові проблеми розвитку України та її регіонів: матеріали X Міжнародного круглого столу*, 10 травня 2019 р. / відповід. ред. Н.Л. Кусик; ОНУ ім. І. І. Мечникова. Одеса:

ОФФССТіК, 2019. С. 177–180.

51. Шевчук І. Б., Янів М. І. Розробка програмного забезпечення для підбору оптимальної кредитної програми і банку надавача. *Математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці*. 2017. Випуск 6. С. 261-264.

52. Шкріба К. В., Саф'яник О. М., Воронко О. С. Аналіз дебіторської кредиторської заборгованості в системі управління підприємством. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*. 2020. № 60. С. 106-110.

53. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/fin/sbp/sbp_u/sbp_119_u.htm (дата звернення: 01.11.2022).

54. Офіційний сайт Національного банку України URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 01.11.2022).

55. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/banks/stat/2019-12/> (дата звернення: 01.11.2022).

56. Офіційний сайт АТ «ПриватБанк». URL: <https://privatbank.ua> (дата звернення: 01.11.2022).

